

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

JOLANTA GELVANOVSKAJA
(TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA)

VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ TEISINĖ ATSAKOMYBĖ
IR KYLANČIOS PROBLEMOS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. R. Krikščiūnas

VILNIUS, 2010

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ TEISINĖ ATSAKOMYBĖ	6
1.1. Teisinės atsakomybės samprata	6
1.2. Bendrieji teisinės atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, ypatumai	10
2. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ TEISINĖS ATSAKOMYBĖS RŪŠYS	15
2.1. Valstybės tarnautojų drausminė atsakomybė	16
2.1.1. Drausminės atsakomybės samprata	16
2.1.2. Drausminės nuobaudos ir jų rūšys	20
2.1.3. Valstybės tarnautojų drausminės atsakomybės taikymo tvarka	27
2.2. Valstybės tarnautojų materialinė atsakomybė	30
2.2.1. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės ypatumai	30
2.2.2. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės rūšys ir jų bendra charakteristika	32
2.2.3. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės taikymo tvarka	34
2.2.4. Žalos išieškojimo iš valstybės tarnautojo tvarka	36
2.3. Valstybės tarnautojų administracinė atsakomybė	38
2.3.1. Administracinės atsakomybės samprata bei ypatumai	38
2.3.2. Administracinės nuobaudos ir jų rūšys	39
2.3.3. Administracinės atsakomybės taikymas valstybės tarnautojams	42
2.4. Valstybės tarnautojų baudžiamoji atsakomybė	46
2.4.1. Baudžiamosios atsakomybės samprata	46
2.4.2. Baudžiamosios atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, ypatumai	48
IŠVADOS	52
PASIŪLYMAI	54
LITERATŪRA	55
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	61
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	63
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	64
PRIEDAS	65

IVADAS

Teisinė atsakomybė yra sudedamoji teisinės sistemos dalis. Pažymima, jog tai yra vienas svarbiausių teisės institutų. Teisinė atsakomybė yra veiksminga priemonė, padedanti užtikrinti visuomenėje teisėtą elgesį, efektyviai užkirsti kelią teisės pažeidimams. Teisinės atsakomybės paskirtis yra valstybinės prievartos naudojimas teisės nuostatoms, teisinėms vertybėms bei teisinei tvarkai užtikrinti. Teisinės atsakomybės priemonėmis siekiama, kad būtų laikomasi visuomenei priimtinių bei teisės nustatytų taisyklių.

Liberalių demokratijų sąlygomis ekonomikoje ir visuomenėje skiriami 2 sektoriai – privatusis ir viešasis. Būtent viešajam sektoriui ir priklauso valstybės tarnyba, kurios veikla yra susijusi su sprendimų įgyvendinimu administraciniu būdu. Pasak vidaus reikalų ministro Raimundo Palaičio, „Lietuvos valstybės tarnyba yra vienas iš jauniausių institutų Vakarų Europoje, todėl viešojo administravimo sistema yra vis dar kuriama ir tobulinama“¹. Valstybės tarnyba daro poveikį tiek interesų traktavimo būdai, tiek politikos įgyvendinimo rezultatams, todėl valstybės tarnyboje dirbantiems asmenims taikomi kitokie reikalavimai nei asmenims, dirbantiems privačiajame sektoriuje, taip pat taikoma kitokia, savita teisinė atsakomybė.

Temos aktualumas. Pasirinkta tema yra labai įdomi ir *aktuali*, nes valstybės tarnautojai užima ypatingą padėtį, jie turi pareigą savo tarnybiniu elgesiu palaikyti tvarką valstybėje, kadangi būtent nuo tvarkos institucijose ir įstaigose priklauso ir tvarka valstybėje. Pasak Alfonso Laurinavičiaus (2003), „stipri, demokratiniais principais įstaigose palaikoma drausmė atspindi šalies žingsnius brandžios pilietinės visuomenės link“². Būtent dėl valstybės tarnybos savitumo ir išskirtinumo aktualu analizuoti valstybės tarnautojų atsakomybę bei kylančias problemas. Nagrinėjamos temos aktualumą lemia ir teismams tenkančių bylų, susijusių su valstybės tarnautojų teisine atsakomybe, gausa.

Viena iš priežasčių, lėmusių būtent šios *magistro baigiamojo darbo temos pasirinkimą*, yra nepakankamas Lietuvos mokslo atstovų dėmesys valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės klausimui. Lietuvos teisinėje literatūroje pasigendama išsamesnės valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės analizės. Magistro darbo *aktualumas* grindžiamas ir tuo, kad kai kurie valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės aspektai nėra tiesiogiai aptarti norminių teisės aktų ar išsamiai

¹ *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*/red. G.Švedas. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008. P. 5.

² Laurinavičius A. *Tarnybinė teisė: statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas: monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003. P. 179.

nagrinėti teismų praktikos lygmenyje. Be abejo, tema pasirinkta ir dėl to, kad ji yra viena įdomiausių iš Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedros pateikto magistro baigiamųjų darbų temų sąrašo.

Tyrimo problematiškumas. Lietuvos teisės doktrinoje nėra kompleksiskai iširta teisinė valstybės tarnautojų atsakomybė, jos problemos.

Tyrimo objektas – valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė ir su ja susijusios problemos.

Tyrimo dalykas – valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės samprata, ypatumai bei taikymo problemos.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti ir atskleisti valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę Lietuvos teisės sistemoje, nustatyti kylančias problemas.

Tyrimo uždaviniai:

1. išanalizuoti teisinės atsakomybės sampratą;
2. atskleisti atskiras teisinės atsakomybės rūšis, taikomas valstybės tarnautojams;
3. nustatyti valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemas;
4. pateikti valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemų pavyzdžių remiantis nacionalinių teismų jurisprudencija.

Tyrimo hipotezė – valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės reglamentavimas nėra pakankamas.

Tyrimo metodai. Nurodytiems uždaviniams įgyvendinti darbe naudojami tokie tyrimo metodai:

Sisteminės analizės metodas buvo naudotas analizuojant tyrimo objektą kaip sistemos dalį. Valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė buvo nagrinėjama kaip teisinės sistemos dalis.

Lyginamasis metodas naudotas lyginant teisinės atsakomybės institutą su tais pačiais užsienio valstybių institutais.

Analitinio-kritinio metodo pagalba darbe nustatomos valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemos, formuluojami galimi šių problemų sprendimo būdai.

Dokumentų analizės metodas naudojamas tiriant Lietuvos Respublikos teisės aktus, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, kitų nacionalinių teismų jurisprudenciją.

Loginis ir apibendrinimo metodai pasitelkti apibendrinti analizuotai teorinei ir praktinei mokslinio tyrimo medžiagai bei išvadoms formuluoti.

Lingvistinis metodas naudotas siekiant išsiaiškinti tam tikrų terminų pažodinę reikšmę.

Apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui didelę reikšmę turėjo kompleksinis šių metodų taikymas.

Autorės atlikto tyrimo – Lietuvos personalo skyrių valstybės tarnautojų *anketinės apklausos* tikslas – sužinoti jų nuomonę apie valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę Lietuvoje, ištirti teisės aktų įtaką valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės formavimuisi, šių teisės nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje efektyvumą bei nustatyti praktikoje kylančias teisinės atsakomybės problemas. Anketa buvo pateikta personalo skyrių valstybės tarnautojams. Atliekant tyrimą, visų pirma, buvo išsiaiškinama, kurie asmenys konkrečioje institucijoje atlieka personalo valdymo funkciją ir tik tuomet buvo pateikiama nuoroda į elektroninę anketą (www.jganketa.projektas.lt), į kurią galėjo atsakyti tik apie tai informuoti valstybės tarnautojai. Iš viso buvo išsiųsta virš 200 anketų, iš kurių pavyko gauti net 127 personalo skyrių valstybės tarnautojų atsakymus.

Apklausoje dalyvavo 40,9 proc. vyrų ir 59,1 proc. moterų. Daugiausia buvo apklausta respondentų (net 83,3 proc.), einančių specialisto pareigas, likusieji respondantai (16,7 proc.) – tai vadovai bei jų pavaduotojai. Anketinėje apklausoje dalyvavo 90,5 proc. turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą. 35,7 proc. apklaustųjų valstybės tarnyboje dirba 10 ir daugiau metų, 19,9 proc. – nuo 5 iki 10 metų, 44,4 proc. – nuo 1 iki 5 metų.

Naudota literatūra. Rašant šį magistro baigiamąjį darbą buvo naudoti Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbai, kuriuose įvairiais aspektais analizuojama teisinė atsakomybė.

Teisinės atsakomybės institutą tyrinėjo A. Vaišvila, G. Lastauskienė, V. Mikelėnas, S. Vansevičius, I. S. Samoščenko, M. N. Jurlenko, M. N. Marčenko, L. A. Morozova, O. Leistas.

Valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę analizavo A. Andruškevičius, A. Abramavičius, A. Laurinavičius, S. Šedbaras, K. Masiulis, J. Palidauskaitė, V. Tiažkijus, D. Raižys, A. Minkevičius, A. Smalskys, P. Petkevičius, A. B. Agapovas, J. A. Starilovas.

Naudotasi administracinės, civilinės, baudžiamosios, materialinės, tarnybinės, drausminės atsakomybės klausimus nagrinėjančia moksline literatūra, teisės aktais, teismų praktika.

Darbo struktūra. Magistro baigiamasis darbas pradedamas įvadu. Darbas susideda iš dviejų dalių ir išvadų. Pirmoji magistro baigiamąjo darbo dalis skirta bendrųjų teisinės valstybės tarnautojų atsakomybės aspektų analizei. Antroji dalis dėl klausimo apimties ir daugialypiškumo suskirstyta į keturis skyrius. Šioje dalyje analizuojamos atskirų valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės rūšių (drausminės, materialinės, administracinės ir baudžiamosios) sampratos, ypatumai, aptariamos valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemos bei nagrinėjamas personalo skyrių valstybės tarnautojų požiūris į teisinę atsakomybę, taikomą valstybės tarnautojams, Lietuvoje. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei pasiūlymai.

1. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ TEISINĖ ATSAKOMYBĖ

1.1. Teisinės atsakomybės samprata

Mokslinėje literatūroje teisinė atsakomybė yra įvairiai apibrėžiama. Terminas „atsakomybė“ *Dabartiniamie lietuvių kalbos žodyne* apibrėžiamas kaip dorovinių, pareiginių ir teisinių reikalavimų paisymas³. O žodis „atsakyti“ turi ne vieną reikšmę: 1) klausiantį painformuoti; 2) reaguoti, atsiliepti; 3) gauti atpildą už veiksmus; 4) garantuoti, laiduoti darbo sėkmę ir kt.⁴

Labai dažnai terminas „atsakomybė“ apibrėžiamas sąvoka „atsakyti“. Savaimė suprantama, jog atsakomybė yra kilusi iš žodžio „atsakyti“. Tik nereikėtų tokiu atveju daryti loginės klaidos, nežinomą terminą apibrėžti pasitelkus nežinomą sąvoką.

G. Lastauskienė, nagrinėdama teisinę atsakomybę, pateikia „atsakomybės“ termino paaiškinimą iš kitų kalbų:

Vokiečių, anglų ir lotynų kalbose „atsakomybė“ reiškia „atsakyti“. Taigi atsakyti kažkam kitam. Tam kitam duodame atsakymą apie praėjusią ar būsimą veiką. Japonų kalboje šis terminas suprantamas kaip reiškiantis „būti paklaustam“. Tas „ kitas“, kuriam atsakome, gali būti Dievas ar kiti žmonės, ar visuomenė, kurioje gyvename, ar visi kartu⁵.

Taigi pastebime, jog autorė terminą „atsakomybė“ apibrėžia žodžiu „atsakyti“.

Atsakomybė filosofijoje aiškinama ir kaip žmogaus suvokimas, jog jis yra atsakingas už savo veiksmus ir kad, priklausomai nuo savo veiksmų rezultatų, gali būti giriamas arba smerkiamas. Pabrėžiama, kad apie žmogaus atsakomybę galima kalbėti tik tuomet, jeigu jis veikia laisvai, t. y. pats pasirenka konkretų savo elgesio variantą, būdą ir supranta savo veikimo (neveikimo) prasmę⁶.

Filosofijos žodyne atsakomybė apibūdinama kaip žmogaus priedermė atsakyti už savo veiksmus (ir neveikimą), už kuriuos privaloma laiduoti ir, esant reikalui, atsiskaityti atitinkamai instancijai, kuri šiuo atžvilgiu yra autoritetas⁷. Taigi žmogus, atlikdamas tam tikrus veiksmus, įsipareigoja nepažeisti atitinkamų elgesio normų.

Filosofinę atsakomybės reikšmę pateikia ir Lietuvos teisės teoretikas S. Vansevičius, kuris atsakomybę supranta kaip asmens požiūrį į visuomenę ir valstybę, į kitus asmenis tenkinant

³ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* / red. S. Keinys. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, P. 55.

⁴ Ten pat.

⁵ Lastauskienė G. *Teisinės sankcijos kaip teisinio teksto elementai ir teisinių imperatyvų garantas*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S)/ LTU. – Vilnius, 2002. P. 67.

⁶ Mikelėnas V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995. P. 6.

⁷ Halder A. *Filosofijos žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2002. P. 25.

atitinkamus jų reikalavimus, savo pareigos visuomenei, valstybei ir kitiems asmenims išsąmoninimą ir teisingą suvokimą⁸.

Įvairioje teisinėje literatūroje mokslininkai vieningo teisinės atsakomybės apibrėžimo nepateikia, tačiau derėtų pažymėti, jog visuose minėtuose apibrėžimuose esmė ta pati – teisinė atsakomybė suprantama kaip asmens suvokimas, kad jis, atlikdamas tam tikrus veiksmus, įsipareigoja nepažeisti visuomenės, valstybės ir kitų asmenų interesų.

S. Vansevičius teisinę atsakomybę glaudžiai susieja su bausme ir naujai atsirandančia pareiga. Anot šio teisės teoretiko, taikoma teisinė atsakomybė visada lemia praradimą ir kentėjimą: laisvės suvaržymą, garbės pažeminimą, turtines išlaidas. Teisės pažeidėjui atsiranda nauja pareiga, kurios iki pažeidimo nebuvo⁹. Todėl autorius mano, jog teisinė atsakomybė yra vienokia ar kitokia bausmė.

Teisinė atsakomybė I. S. Samoščenko ir M. Farukšino nuomone – tai pareigos valstybei ir visuomenei suvokimas¹⁰.

Rusų teoretikas M. N. Jurlenko teigia, kad teisinė atsakomybė visada yra išreikšta kaip teisinis santykis tarp valstybės, kuriai atstovauja tam tikrus įgaliojimus turintys organai, ir teisės pažeidėjo ar teisės pažeidėjų¹¹.

A. Vaišvila vadovėlyje *Teisės teorija* pateikia įvairių mokslininkų teisinės atsakomybės apibrėžimus:

Pasak Dž. Ostino, teisinė atsakomybė – tai sankcijos už pareigos nevykdymą taikymas, kur sankcija – tam tikras blogis, patiriamas už nepaklusimą komandai¹².

H. Grocijaus teigimu, teisinė atsakomybė – pareiga atsakyti už padarytą blogį, kuri atsiranda kaltai padarius skriaudą ar blogį, pasireiškiantį neatlikimu to, ką žmogus privalėjo atlikti¹³.

E. Ėrlichui teisinė atsakomybė – tai pareigos įvykdymo garantas¹⁴.

Mokslininkas R. Paundas mano, jog teisinė atsakomybė – tai situacija, kai vienas asmuo turi teisę reikalauti, o kitas teisėtai patiria to reikalavimo padarinius¹⁵.

„Teisinė atsakomybė – tai teisės pažeidėjo pareiga iškęsti valstybės valdžios daromus jam nemalonumus, numatytus įstatymo ir skiriamus už padarytą teisės pažeidimą“. Tokia V. Lazarevo nuomonė.

⁸ Vansevičius S. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000. P. 225.

⁹ Ten pat, P. 226.

¹⁰ Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 462.

¹¹ Юрленко М. Н. *Теория государства и права*. Москва: Юрист, 2005. P. 630.

¹² Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 462.

¹³ Ten pat

¹⁴ Ten pat

¹⁵ Ten pat

Teisinė atsakomybė – socialinės atsakomybės rūšis, visada susijusi su valstybės prievarta ir sankcijų taikymu¹⁶.

„Teisinė atsakomybė – teisės normos sankcijoje numatytų valstybinio poveikio priemonių teisės pažeidėjui taikymas, kurių pagrindu asmeniui yra taikomi asmeninio, organizacinio arba turtinio pobūdžio suvaržymai“¹⁷.

Taigi kiekvienas teisės teoretikų pateikia savas teisinės atsakomybės definicijas, kurios savo prasme yra labai artimos ir literatūrinėmis formuluotėmis nedaug kuo skiriasi. Darbo autorė sutinka su daugumos mokslininkų nuomone ir mano, kad teisinę atsakomybę galima traktuoti kaip valstybinio poveikio priemonę arba kaip nubaudimą už teisės pažeidimą. Autorės manymu, teisinė atsakomybė yra neatsiejamai susijusi su valstybe, teisės normomis, įsipareigojimu ir neteisėtu asmenų elgesiu. Teisinė atsakomybė turi teisinės prievartos charakterį. Tik derėtų pažymėti, jog ši prievarta yra griežtai reglamentuota įstatymais.

A. Vaišvila pateikia gana perspektyvų teisinės atsakomybės apibrėžimą. Anot autoriaus, teisinė atsakomybė – tai teisės subjektų įsipareigojimas ir teisinis jų įpareigojimas naudotis leidimais (teisėmis) vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virst atitinkamų teisių praradimu ar siaurimu¹⁸.

Diplomantė pritaria rusų teisės teorijos mokslininko M. N. Marčenko nuomonei, jog teisinė atsakomybė – tai yra pareiga nusikaltus savo kaltę atlyginti¹⁹. Pažymima, jog teisinė atsakomybė beveik visuomet turi neigiamų pasekmių bei tam tikrų suvaržymų.

Priklausomai nuo to, ar teisės pažeidėjas nuspręs savanoriškai atlikti pareigą (atlyginti žalą, atkurti kito asmens pažeistas turtines teises ar interesus), ar teisinė atsakomybė bus įgyvendinta priverstiniu keliu, yra skiriamos dvi teisinės atsakomybės stadijos (formos): *pozityvioji* ir *negatyvioji*. Su tokiu teisinės atsakomybės skirstymu sutinka ir G. Lastauskienė, teigdama, kad „teisinė atsakomybė – vientisas reiškiny, apimantis pozityviają ir negatyviają atsakomybę“²⁰.

Vadovaudamasis šiuo skirstymu A. Vaišvila *pozityviają teisinę atsakomybę* apibūdina kaip asmens suvokimą, kad naudodamasis subjektinėmis teisėmis jis privalo vykdyti atitinkamas pareigas ir savanoriškai atlyginti žalą, jei ji bus padaryta kito asmens teisėms²¹.

¹⁶ Бойцова В.В., Соифер Т.В. *Конференция молодых ученых: основания и виды ответственности за нарушение законов*. Государство и право. 1993. № 11. С. 4.

¹⁷ Лейст О.Э. *Понятие ответственности в теории права*. Вестник Московского Университета. Сер. 11. Право. 1994. № 1. С. 12.

¹⁸ Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 456.

¹⁹ Марченко М. Н. *Теория государства и права*. Москва: Проспект, 2005. С. 633.

²⁰ Lastauskienė G. *Požiūrio į teisinę atsakomybę paieška* // Jurisprudencija. 2001, Nr. 19(11). P. 163.

²¹ Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009. P. 459.

Pozityvioji teisinės atsakomybės forma rodo, kad asmenys savanoriškai vykdo pareigas, vadinasi, yra atsakingi, nes nori išsaugoti turimas teises ir jomis naudotis²². Čia pagrindinis teisinės atsakomybės garantas yra abipusė nauda. Ir tik tuomet, kai teisės pažeidėjas nenori veikti atsakingai, pozityvioji teisinė atsakomybė pereina į negatyviają, susijusią su prievartos taikymu.

„*Negatyvioji teisinė atsakomybė* – tai valstybės akcija, kai valstybė priverčia vieną iš teisinio santykio šalių įvykdyti kitos šalies naudai pareigą arba susiaurina teisės pažeidėjo subjektines teises iki jo paties susiaurintų pareigų apimties”²³. Svarbu pažymėti tai, jog negatyvioji atsakomybė pradeda veikti ten, kur sustojo pozityvioji atsakomybė. Be sankcijų taikymo ši atsakomybės forma neįmanoma.

Autorės manymu, pozityvioji teisinė atsakomybė charakterizuojama teigiamais asmens poelgiais. Asmeniui svarbu suprasti savo pareigą visuomenei, nepažeisti kito asmens teisių. Tuo tarpu įgyvendinant negatyviają atsakomybę valstybė taiko sankcijas ir tokiu būdu vykdo teisingumą. Autorės nuomone, iš esmės šios dvi teisinės atsakomybės formos yra ne dvi savarankiškos, o viena, tęstinė teisinė atsakomybė, kuri prasideda pozityviaja ir, reikalui esant, pasibaigia negatyviaja.

Teisinėje literatūroje pažymima, jog teisinė atsakomybė atsiranda kaip statiška (nesikeičianti) prievolė. S. Šedbaras pažymi, kad teisinę atsakomybę nusakant kaip potencialią galimybę teisės pažeidėjui patirti tam tikrų neigiamų padarinių, atsakomybė nėra sutapatinama su jos įgyvendinimu ir taikymu²⁴. Diplomantė visiškai pritaria autoriui, kadangi atsakomybė egzistuoja visada, net ir tada, kai teisės pažeidėjas slapstosi.

Autorė, išnagrinėjusi įvairių mokslininkų pateikiamas teisinės atsakomybės sampratas, prieina išvadą, jog nėra vieningo teisinės atsakomybės apibrėžimo. Dauguma autorių (G. Lastauskienė, A. Halderis, V. Mikelėnas, A. Vaišvila, I. S. Samoščenko, M. Farukšinas) teisinę atsakomybę sieja su teisės subjektų išpareigojimu vykdyti atitinkamas pareigas, kartu nurodant, jog pareigų nevykdymas virs atitinkamų teisių praradimu. Kitaip tariant aukščiau paminėti autoriai akcentuoja pozityviają teisinę atsakomybę. Tuo tarpu kiti (O. Leistas, M. N. Marčenko, V. Bojcova, T. Sojferis, Dž. Ostinas, H. Grocijus, V. Lazarevas, M. N. Jurlenko) nurodo, jog teisinė atsakomybė – tai teisės normos sankcijoje numatytų valstybinio poveikio priemonių teisės pažeidėjui taikymas, kuriuo siekiama garantuoti teisės normų nustatytą teisinę tvarką. Derėtų pažymėti, jog šie autoriai

²² Морозова Л.А. *Теория государства и права*. М., 2005. С. 63.

²³ Lastauskienė G. *Teisinės sankcijos kaip teisinio teksto elementai ir teisinių imperatyvų garantas*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S)/ LTU. – Vilnius. 2002. P. 71.

²⁴ *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*/ red. G. Švedas. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008. P. 159.

didžiausią dėmesį skiria teisinei atsakomybei, atsiradusiai pažeidus teisės normų reikalavimus, taikant valstybės prievartą.

Išnagrinėjusi įvairių mokslininkų pateikiamas teisinės atsakomybės definicijas, diplomantė mano, jog teisinė atsakomybė neturėtų būti suprantama kaip valstybės prievartos priemonė, nes demokratinėje visuomenėje teisinė atsakomybė ne visuomet reikalauja valstybinės prievartos naudojimo.

1.2. Bendrieji teisinės atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, ypatumai

Teisinė atsakomybė, taikoma valstybės tarnautojams, yra savita ir ypatinga, kadangi jau pačios valstybės tarnybos bei jos tarnautojų paskirtis yra unikali.

Šis unikalumas buvo atskleistas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – KT) nutarime, kuriame konstatuojama, jog „pagal Konstituciją valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, todėl valstybės tarnyba turi būti lojali Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai. Ji turi būti organizuota taip, kad valstybės ir savivaldybių institucijose sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas priimtų (arba dalyvautų tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) tik lojalūs Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai žmonės”²⁵.

Įstatymai valstybės tarnautojams, skirtingai nei eiliniams piliečiams šalies konstitucija, pirmiausia nustato tam tikras pareigas ir tik paskui apibrėžia tam tikras teises²⁶.

S. Vansevičius valstybės tarnybą apibūdina kaip kompleksinį teisės institutą, apimančią administracinės, darbo, finansų, civilinės teisės normas, kurios reguliuoja valstybės tarnybos santykius. Valstybės tarnyba sudaro valdymo esmę, be jos nebūtų įmanoma įgyvendinti valstybinio valdymo²⁷.

Egzistuoja dvi skirtingos valstybės tarnybos sampratos: plačioji ir siauroji.

Plačiąja prasme valstybės tarnyba yra suprantama kaip visų valstybės tarnautojų veikla, vykdoma atliekant jiems pavestas funkcijas. Tuo tarpu valstybės tarnautojo sąvoka apima ne tik tuos

²⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams" // Valstybės žinios. 2004. Nr. 181-6708.

²⁶ Palidauskaitė J. *Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje* // Viešoji politika ir administravimas 2006. Nr. 16. P. 16.

²⁷ Vansevičius S. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius : Justitia, 2000. P. 74.

asmenis, kurie dirba, tiksliau sakant tarnauja, valstybės ar savivaldybės institucijose ar įstaigose bei gauna atlyginimą iš valstybės ar savivaldybės biudžetų, bet apima apskritai visus asmenis, kurie dirba (tarnauja) tokiose institucijose, nepriklausomai nuo jų atliekamų funkcijų²⁸.

Anot J. Palidauskaitės, valstybės tarnyba plačiąja prasme apima visus viešajame sektoriuje dirbančius asmenis, nes manoma, kad visi jie yra didelės valstybės mašinos dalis²⁹.

Siaurąja prasme valstybės tarnyba yra suprantama kaip asmenų veikla, kuria yra tiesiogiai įgyvendinama valstybės, jos aparato ar atitinkamos institucijos uždaviniai bei funkcijos valstybės valdymo srityje³⁰.

Pasak J. Palidauskaitės, valstybės tarnyba siaurąja prasme apima tik tuos asmenis, kurie atlieka viešojo administravimo funkcijas. Tik viešojo administravimo specialistai ir profesionalai, turintys administracinių valstybės įgaliojimų, turi valstybės tarnautojo statusą³¹.

Derėtų pažymėti, jog plačios valstybės tarnybos sampratos laikomasi Prancūzijoje, Airijoje, Olandijoje, Ispanijoje, Švedijoje, o Austrijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Danijoje, Italijoje valstybės tarnybos samprata susiaurinama. Vertėtų pabrėžti, jog Lietuvoje taip pat, kaip ir kitose Baltijos šalyse (Latvijoje ir Estijoje), laikomasi siauros valstybės tarnybos sampratos.

Valstybės tarnybos paskirtis – užtikrinti valstybės, kaip tam tikro žmonių bendruomenės susivienijimo, funkcionavimą įvairiose srityse, organizuoti konkrečios šalies gyventojų poreikių tenkinimą, ginti žmogaus teises ir laisves, garantuoti saugią vidaus ir išorės aplinką³².

Svarbu paminėti valstybės tarnybos institutą Europos Sąjungos kontekste. EB sutarties³³ 39 str. apibrėžia laisvą darbuotojų judėjimą. Šios sutarties 39 str. 4 d. numato apribojimus darbui valstybės tarnyboje. Šio apribojimo tikslas – apsaugoti tam tikras svarbiausias pareigybes. M. Tatham pažymi, jog šiam klausimui yra svarbi Europos Teisingumo Teismo praktika. Teismas yra išaiškinęs, jog ši išimtis negali būti besąlygiškai taikoma visoms pareigybėms, o apima tik tam tikras su oficialios valdžios įgyvendinimu susijusias veiklas, t. y. tokias pareigybes, kurios yra susijusios su valstybės interesų įgyvendinimu³⁴. Kiekviena valstybė turi teisę, kad jai ypatingai svarbioje srityje eitų pareigas tik valstybės narės piliečiai.

²⁸ Tiažkijus V. *Darbo teisė ir valstybės tarnyba: panašumai ir skirtumai* // Justitia. 2004, Nr. 1 (49). P. 47.

²⁹ Palidauskaitė J. *Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje* // Viešoji politika ir administravimas 2006. Nr. 16. P. 16.

³⁰ Tiažkijus V. *Darbo teisė ir valstybės tarnyba: panašumai ir skirtumai* // Justitia. 2004, Nr. 1 (49). P. 47.

³¹ Palidauskaitė J. *Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje* // Viešoji politika ir administravimas 2006. Nr. 16. P. 16.

³² Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kt. *Lietuvos administracinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005. P. 376.

³³ *Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis* // Valstybės žinios, 2004. Nr. 2-2.

³⁴ Tatham A. *Europos Sąjungos teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 181-182.

Pirmą kartą valstybės tarnybos sąvokos apibrėžimas buvo išdėstytas 1999 m. liepos 30 d. įsigaliojusiam Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme³⁵ (toliau – VTĮ). Šis apibrėžimas buvo lakoniškas, neišsamus, todėl ne kartą buvo kritikuojamas. Vadovaujantis minėta VTĮ redakcija, *valstybės tarnyba* apibrėžiama kaip teisinių santykių tarnyboje visuma, reglamentuojama valstybės teisės aktais, nustatančiais valstybės tarnautojo statuso įgijimą, pasikeitimą ir praradimą.

Šiuo metu galiojančioje VTĮ redakcijoje³⁶ valstybės tarnyba apibrėžiama daug išsamiau. Šio įstatymo 2 str. teigiama, kad *valstybės tarnyba* – tai teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus arba jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims, visuma.

To paties įstatymo 2 str. 2 d. atitinkamai apibrėžiamas ir valstybės tarnautojas. Vadovaujantis ankščiau minėtu įstatymu, *valstybės tarnautojas* – tai fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis to paties įstatymo 2 str. 1 d. nurodytą viešojo administravimo veiklą. Be to, šio įstatymo 4 str. aptariamą asmenį, kuriems minėtas įstatymas netaikomas.

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme³⁷ nurodoma, kuriuos asmenis galima priskirti dirbantiems valstybės tarnyboje. Tai valstybės politikai, valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai, teisėjai, profesinės karo tarnybos kariai, vykdantys operatyvinę veiklą, profesinės karo tarnybos karininkai, asmenys, dirbantys valstybių ir savivaldybių įmonėse, biudžetinėse įstaigose ir turintys administravimo įgaliojimus, asmenys, dirbantys viešosiose įstaigose, kurios gauna lėšų iš Lietuvos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų, ir turintys administravimo įgaliojimus, taip pat kiti asmenys, turintys viešojo administravimo įgaliojimus.

Šiame kontekste derėtų pažymėti, kad nereikėtų visų asmenų, dirbančių valstybės ar savivaldybių institucijose ar kurių veikla yra atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto,

³⁵ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130.

³⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

³⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 18-431.

traktuoti kaip valstybės tarnautojus vien tuo pagrindu, kad jie dirba minėtose institucijose arba kad jų veikla yra atlyginama iš valstybės (savivaldybių) biudžeto. KT pažymi, jog valstybės tarnautojais laikytini tie valstybės ar savivaldybių institucijose dirbantys asmenys, kurie priima sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir/arba teikiant viešąsias paslaugas³⁸.

Valstybės tarnautojai priskiriami prie valstybinio ir savivaldybių administravimo subjektų, kuriems teisės aktai suteikia viešojo administravimo teises. Valstybinio administravimo subjektai skirstomi į centrinčius ir teritorinius valstybinio administravimo subjektus. Centriniai valstybinio administravimo subjektai administravimą vykdo visoje valstybės teritorijoje, o teritoriniai – administravimą vykdo nustatytoje teritorijoje³⁹.

Anot rusų teisininko J. A. Starilovo, *valstybės tarnautojai* – socialinė grupė, susidedanti iš individualių teisės subjektų (fizinių asmenų), kurie vykdo valstybės įmonių, įstaigų, organizacijų uždavinius bei tam tikras socialiai reikšmingas funkcijas⁴⁰.

KT viename iš savo nutarimų⁴¹ nurodo, jog *valstybės tarnautojai* – tai ypatinga socialinė grupė, kuri turi tinkamai atlikti savo pareigas vadovaudamasi Konstitucija ir teise. Valstybės tarnautojai turi būti lojalūs Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, laikytis Konstitucijos ir įstatymų, gerbti, saugoti ir ginti žmogaus teises ir laisves, būti nešališkais, neutraliais politinio proceso dalyvių atžvilgiu, teisingais, vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, nepasiduoti neteisėtam spaudimui ar neteisėtiems reikalavimams, nesavivaliauti ir nepiktnaudžiauti tarnyba, kelti savo profesinę kompetenciją, laikytis profesinės etikos reikalavimų, saugoti savo, kaip valstybės tarnautojų, reputaciją ir institucijos, kurioje jie dirba, autoritetą ir kt. Jų priimami sprendimai turi būti skaidrūs, jų motyvai aiškūs. Valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos asmeniniam pasipelnymui ar politinei veiklai. Valstybės tarnybos santykių teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų įmanoma kontroliuoti, ar minėti reikalavimai nėra pažeidžiami. Vieša demokratinė valstybės tarnautojų veiklos ir jų priimamų sprendimų kontrolė yra svarbi visuomenės pasitikėjimo valstybe ir jos teise sąlyga. Taigi visus šiuos valstybės tarnautojams keliamus reikalavimus įstatymų leidėjas turi įtvirtinti teisės aktuose, kurių privalomai turi paisyti valstybės tarnautojai.

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // Valstybės žinios. 2004. Nr. 151-6708.

³⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308.

⁴⁰ *Административное право* / ред. Ю. М. Козлов. Москва: Юрист, 2001. С. 302.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // Valstybės žinios. 2004. Nr. 151-6708.

Valstybės tarnautojai, skirtingai nei kiti darbuotojai, vykdo tik valstybės institucijų įpareigojimus, sprendžia tik valstybinius uždavinius. Valstybės tarnautojų teisinės padėties ypatumai priklauso nuo jų einamų pareigų (pareigybės rūšies, lygio, kategorijos), jiems pavestų tarnybinių įgaliojimų pobūdžio, institucijos, įstaigos, kurioje tarnautojas dirbuojasi, veiklos specifikos bei teisinės padėties.

Apibendrinant, galima teigti, kad valstybės tarnautojams keliami aukštesni reikalavimai nei asmenims, dirbantiems versle ar viešosiose įstaigose. Valstybės tarnautojai, visų pirma, yra atsakingi visuomenei bei valstybei, todėl jiems taikomi ypatingi reikalavimai, kuriais siekiama garantuoti viešąjį interesą visoje valstybėje.

Valstybės tarnybos teisiniai santykiai nėra tapatūs darbo santykiams, todėl ir teisinė atsakomybė, taikoma valstybės tarnautojams pasižymi išskirtinumu. Valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė yra ypatinga – tai atsakomybė visuomenei už jiems patikėtų funkcijų vykdymą.

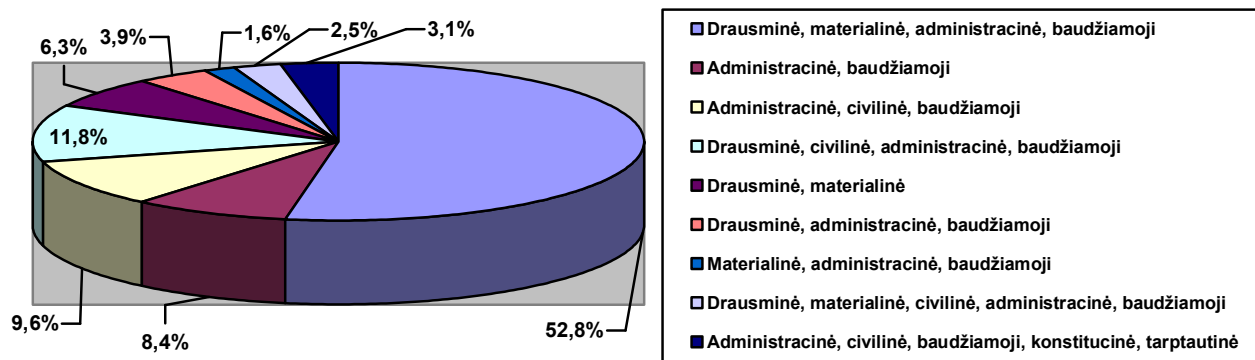
2. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ TEISINĖS ATSAKOMYBĖS RŪŠYS

Anot S. Šedbaro, pagal Lietuvos teisę valstybės tarnautojams taikomos šios atsakomybės rūšys: tarnybinė, materialinė, administracinė ir baudžiamoji⁴². Tai pačiai valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės klasifikacijai pritaria ir A. Andruškevičius. Pasak autoriaus, valstybės tarnautojai gali būti visų teisinės atsakomybės rūšių – drausminės, materialinės, administracinės ir baudžiamosios – subjektai⁴³. Taigi šiame magistro baigiamajame darbe vadovausimės aukščiau išvardytu skirstymu ir atskleisime valstybės tarnautojams taikomas šias teisinės atsakomybės rūšis: drausminę, materialinę, administracinę ir baudžiamąją.

Palyginimui galėtume pateikti Didžiosios Britanijos teisinės atsakomybės atskirų rūšių, taikomų valstybės tarnautojams, pavyzdį. Šios šalies valstybės tarnautojai gali būti patraukti drausminėn, privatinės teisės ar baudžiamosios teisės atsakomybėn⁴⁴. Šioje šalyje netaikoma administracinė atsakomybė. Tuo tarpu Vokietijos ir Prancūzijos tarnautojų teisinė atsakomybė gali būti disciplininė, civilinė, baudžiamoji ir administracinė⁴⁵.

Autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, dauguma respondentų (52,8%), į klausimą, kokias žino teisinės atsakomybės rūšis, taikomas valstybės tarnautojams, atsakė, jog valstybės tarnautojams taikoma drausminė, materialinė, administracinė ir baudžiamoji atsakomybė. Tai dar kartą patvirtino autorės pasirinktą valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės klasifikaciją.

1 diagrama. Valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės rūšys

⁴² Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje/ red. G. Švedas. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008. P. 160.

⁴³ Andruškevičius A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 186.

⁴⁴ Minkevičius A. Smalskys V. *Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. P. 105.

⁴⁵ Ten pat, P. 109.

Iš diagramos matyti, kad dauguma respondentų išvardijo pagrindines teisinės atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, rūšis. Taigi apibendrinant, galima teigti, kad mokslininkų ir respondentų nuomonės sutampa. Tiek Lietuvos teisės mokslo atstovai, tiek apklausti personalo skyrių valstybės tarnautojai mano, jog valstybės tarnautojams taikomos šios teisinės atsakomybės rūšys: drausminė, materialinė, administracinė ir baudžiamoji. Autorė pritaria mokslininkų bei respondentų nuomonei ir toliau darbe analizuoja šias teisinės atsakomybės rūšis.

2.1. Valstybės tarnautojų drausminė atsakomybė

2.1.1. Drausminės atsakomybės samprata

Teisinėje literatūroje drausminė atsakomybė apibrėžiama kaip teisės normose numatytos drausminės nuobaudos darbuotojui skyrimas už nustatytos darbo drausmės pažeidimą⁴⁶.

Nustatyta, kad „drausminė atsakomybė yra taikoma asmeniui už įstaigos, įmonės ar kitokios organizacijos, kurioje jis dirba, taisyklių nesilaikymą“⁴⁷. Taigi drausminė atsakomybė, kaip teisinės atsakomybės rūšis, atsiranda drausmės pažeidimo pagrindu ir yra taikoma darbo drausmei užtikrinti.

Pažymėtina, kad valstybės tarnautojas nėra paprastas darbuotojas, nors plačiąja prasme valstybės tarnautojų veikla ir laikoma darbu.

Akivaizdu, kad administracinės teisės santykių pagrindiniai subjektai yra valstybės tarnautojai. V. Tiažkijaus nuomone, valstybės tarnybos teisiniai santykiai turi būti reguliuojami specialaus įstatymo, esančio administracinės, o ne darbo teisės dalimi⁴⁸.

Daugelio Lietuvos mokslininkų (V. Tiažkijaus⁴⁹, A. Laurinavičiaus⁵⁰, S. Šedbaro⁵¹) nuomone, valstybės tarnybą būtina skirti nuo darbo santykių. Mokslininkai pripažįsta, kad valstybės tarnybos teisiniai santykiai turi būti reguliuojami esančių administracinės teisės dalimi specialiuju įstatymu, o ne bendrųjų darbo įstatymu. Ši nuomonė argumentuojama tuo, kad valstybės tarnybos santykiai formuojami vadovaujantis vienašaliu administraciniu aktu VTĮ, kuris nesusijęs su darbo sutartimi.

⁴⁶ *Словарь по трудовому праву* / Отв. ред. проф. Ю. П. Орловский. Москва: Бек, 1998. С.330.

⁴⁷ Dauskurdas D. *Drausminė darbuotojų atsakomybė* // *Vadovo pasaulis*, 1998. Nr. 12. P. 50 – 51.

⁴⁸ Tiažkijus V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 126.

⁴⁹ Ten pat

⁵⁰ Laurinavičius A. *Tarnybinė teisė: statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas: monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003. P. 189-190.

⁵¹ Šedbaras S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 69.

Su mokslininkų nuomone sutinka ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT). LVAT konstatavo, kad valstybės tarnautojo statusą, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines garantijas reglamentuoja ne Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – DK), o VTĮ⁵².

Taigi atsižvelgiant į valstybės tarnautojų veiklos ypatumus, teisinių santykių reguliavimą specialiu įstatymu valstybės tarnautojų atsakomybę vadintina ne drausmine, o tarnybine atsakomybe. Nuo mums jau įprastos drausminės atsakomybės tarnybinė atsakomybė skiriasi tuo, kad ji taikoma specialiu – valstybės tarnybos santykiu su valstybe susijusiems tarnautojams.

Drausminės atsakomybės atsiradimo pagrindas – drausmės pažeidimas. Tarnybinės atsakomybės atsiradimo pagrindas – tarnybinis pažeidimas, nusižengimas.

Darbo drausmės pažeidimas atsiranda esant neteisėtiems darbuotojų veiksams. Pagal DK 234 str. ir 264 str. 4 d.⁵³, darbo drausmės pažeidimas yra dėl darbuotojo kaltės darbo pareigų nevykdymas arba netinkamas jų vykdymas, darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų, darbų organizavimo ir vykdymo taisyklių, instrukcijų reikalavimų nesilaikymas.

Darbo drausmės pažeidimas, sukeliantis drausminę atsakomybę, yra tada, kai vienu metu yra visos drausminės atsakomybės sąlygos: konkretaus darbuotojo neteisėti veiksmai arba neveikimas, žalingos pasekmės, priežastinis ryšys tarp to darbuotojo neteisėtų veiksmų arba neveikimo ir žalingų pasekmių, darbuotojo kaltė. Kol konkretus darbo drausmės pažeidimą padaręs darbuotojas nėra nustatytas, drausminės atsakomybės taikymas (drausminės nuobaudos skyrimas) yra negalimas⁵⁴.

Vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) Senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 45⁵⁵, galima išskirti tokius drausminės atsakomybės bruožus:

1. drausminė atsakomybė taikoma už darbo drausmės pažeidimą;
2. drausminė atsakomybė galima tik tarp subjektų, kuriuos sieja teisiniai darbo santykiai;
3. drausminė atsakomybė galima tik nustačius darbuotojo kaltę.

Šalia darbo drausmės pažeidimo vertėtų aptarti tarnybinio nusižengimo sampratą. Vadovaujantis VTĮ 2 str. 12 d., tarnybinis nusižengimas – valstybės tarnautojo pareigų neatlikimas arba netinkamas atlikimas dėl valstybės tarnautojo kaltės.

Pastebėtina, kad tarnybinės atsakomybės pagrindo, tarnybinio nusižengimo, sąvoka labai panaši į drausminio pažeidimo sąvoką.

⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-990/2006.

⁵³ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus 2002 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2002.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 45 „Dėl Darbo kodekso normų, reglamentuojančių darbo sutarties nutraukimą pagal Darbo kodekso 136 straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktus, taikymo teismų praktikoje“ // Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

VTĮ pateikta sąvoka „tarnybinis nusižengimas“ pati savaime sudaro pagrindą manyti, kad nusižengimas, už kurį valstybės tarnautojas gali būti patrauktas tarnybinėn atsakomybėn, turėtų būti susijęs su jo tarnyba. Priešingas aiškinimas iškreiptų šios teisinės definicijos prasmę⁵⁶.

Vadovaujantis LVAT praktika tarnybinės atsakomybės požymiai yra šie:

1. Tarnybinė atsakomybė taikoma pavaldumo tvarka. Tai reiškia, jog tarnybinę nuobaudą skiria į pareigas priėmęs asmuo. Valstybės tarnautoją eiti pareigas priima dažniausiai valstybės institucijos ar įstaigos vadovas. Taigi būtent vadovas arba valstybės tarnautojo tiesioginis vadovas ir pradeda tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūrą: jis ją arba pats inicijuoja, arba tai daro gavęs oficialią informaciją apie valstybės tarnautojo nusižengimą;
2. Atsakomybė taikoma paskiriant tarnybinę nuobaudą;
3. Tarnybinės atsakomybės pagrindas yra tarnybinis nusižengimas ir tarnybinė nuobauda paskiriama kaltam dėl šio nusižengimo valstybės tarnautojui⁵⁷.

Tarnybinio nusižengimo atsiradimui tarnautojo kaltė yra būtina. LVAT pažymėjo, kad VTĮ 2 str. 12 d. nustatyta, jog tarnybinis nusižengimas yra valstybės tarnautojo pareigų neatlikimas arba netinkamas atlikimas dėl valstybės tarnautojo kaltės⁵⁸.

Tam, kad valstybės tarnautojas būtų traukiamas tarnybinėn atsakomybėn, nepakanka vien fakto, jog jis neatliko savo pareigų arba jas atliko netinkamai, konstatavimo. Būtina nustatyti visus tarnybinio nusižengimo sudėties elementus, tarp jų ir valstybės tarnautojo kaltę⁵⁹.

LVAT nuomone, tarnybinio nusižengimo tyrimas nėra vien formalus veiksmas, apsiribojantis tik tarnautojo veiklos ar neveikimo konstatavimu. Tai plati įstaigos vadovo įpareigoto pareigūno ar komisijos veikla, susijusi su išsamiu visų tariamo tarnybinio nusižengimo padarymo aplinkybių ir priežasčių, nulėmusių nusižengimą, išaiškinimu. Tyrimą atliekantis pareigūnas (komisija) turi surinkti visus įrodymus, patvirtinančius ir paneigiančius tarnautojo tiriamą pažeidimo faktą, tarnautojo kaltę, patikrinti jo (tarnautojo) paaiškinime (jei toks pateiktas) nurodytas su tiriamu nusižengimu susijusias aplinkybes ir visa tai įvertinti, tyrimo rezultatus įforminant motyvuotoje išvadoje⁶⁰.

Pažymėtina, jog drausminio pažeidimo ir tarnybinio nusižengimo sąvokos labai panašios. Tačiau nepaisant šių dviejų teisinių atsakomybių (drausminės ir tarnybinės) panašumų, tarnybinė

⁵⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A8–281/2007.

⁵⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. rugpjūčio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A–678/2004.

⁵⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10–990/2006.

⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. rugpjūčio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A–678/2004.

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A–415-733-06.

atsakomybė nuo drausminės skiriasi tuo, kad ji yra taikoma specialiams subjektams – valstybės tarnautojams.

Derėtų pažymėti, kad tarnybinė atsakomybė tam tikra prasme artima ir administracinei atsakomybei, ir vienus, ir kitus nusižengimus nustato viešosios teisės normos, bet jų negalima sutapatinti.

Autorės nuomone, tarnybinė atsakomybė gali būti atibojama nuo administracinės atsakomybės pagal nuobaudas gaunančius ir jas skiriančius subjektus. Tarnybinę nuobaudą gali gauti tik tarnaujantis tarnyboje asmuo, tuo tarpu administracinės nuobaudos gavimui tarnybiniai santykiai nebūtinai. Taip pat pastebėtina, kad pagal atsakomybės subjektus šios dvi atsakomybės skiriasi tuo, kad administracinė atsakomybė taikoma ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims, o tarnybinė atsakomybė taikoma tik fiziniams asmenims – valstybės tarnautojams, kurie yra susieti su valstybe ištikimybės ir lojalumo santykiu.

Administracinės nuobaudas turi teisę skirti platus institucijų ir pareigūnų, nurodytų Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse⁶¹ (toliau – ATPK) ratas: tai rajonų (miestų) apylinkių teismai, savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnai, policija, valstybinės inspekcijos ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymų tam įgalioti organai (pareigūnai). Tuo tarpu tarnybines nuobaudas, vadovaujantis VTĮ⁶², skiria valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo. Administracinė atsakomybė taikoma už išoriškai pasireiškiančius valstybinio valdymo srities teisės pažeidimus, o tarnybinė – už valstybės tarnautojų netinkamą savo darbo ir tarnybos pareigų atlikimą, aplaidumą ar netinkamą vykdymą.

Tarnybinė ir administracinė atsakomybė skiriasi savo poveikio priemonėmis: tarnybinė nuobauda yra daugiau moralinio – teisinio pobūdžio, tačiau nėra turtinio, materialinio poveikio priemonė (jeigu nesutampa su nusižengimu).

LVAT pažymėjo, kad administracinė ir tarnybinė atsakomybė nėra tapačios. Administracinė atsakomybė taikoma už viešosios teisės normomis reglamentuojamus valstybinio valdymo srities pažeidimus, už kuriuos atsakomybėn traukia valdžios institucijos (pareigūnai), kuriems traukiamas asmuo nėra pavaldus. Tarnybinė atsakomybėn valstybės tarnautojas traukiamas įstaigos vadovo už pažeidimus, nustatytus vidaus tvarkos aktais (pareigybių aprašymais) nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Pareiškėjo patraukimas administracinėn atsakomybėn už įstatymo pažeidimą valstybės išorinio valdymo srityje, nepaneigia tarnybinio nusižengimo

⁶¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

⁶² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

padarymo fakto ir tarnybinės nuobaudos paskyrimas nelaikytinas nubaudimu už tą patį nusižengimą du kartus⁶³.

Apibendrinama, diplomantė mano, jog pagrindinė valstybės tarnautojų atsakomybės rūšis yra drausminė. Ši atsakomybės rūšis laikoma pagrindine, nes svarbiausia valstybės tarnautojo pareiga – savo tarnybiniu elgesiu palaikyti tvarką institucijose ir įstaigose. Visuotinai žinoma tiesa, kad nuo tvarkos institucijose ir įstaigose priklauso ir tvarka valstybėje. Drausminė atsakomybė atsiranda už įstatymų pažeidimą ir tarnybinės drausmės nesilaikymą, kai neatliekamos arba netinkamai atliekamos tarnybinės pareigos. Įdomu tai, kad, apibendrinus atliktos anketinės apklausos duomenis, paaiškėjo, jog didžioji dauguma respondentų (net 98,4 proc.) mano, kad valstybės tarnautojams dažniausiai taikoma drausminė (tarnybinė) atsakomybė.

2.1.2 Drausminės nuobaudos ir jų rūšys

VTĮ 29 str.⁶⁴ numato už tarnybinius nusižengimus skiriamas tarnybines nuobaudas. Šios nuostatos parodo, kad valstybės tarnautojai už tarnybinius nusižengimus gali būti baudžiami skiriant jiems vieną iš įstatyme minėtų nuobaudų, ir jokios kitos nuobaudos negali būti skiriamos.

Vadovaujantis VTĮ, skiriama viena iš šių tarnybinių nuobaudų:

1. pastaba;
2. papeikimas;
3. griežtas papeikimas;
4. atleidimas iš pareigų.

Pažymėtina, kad VTĮ nuobaudų rūšys nebuvo visada vienodos. Štai 1999 metų VTĮ⁶⁵ redakcijoje, visi tarnybiniai nusižengimai buvo suskirstyti į 3 rūšis: sunkius, vidutinius ir lengvus. Tai buvo naujovė, nes kituose valstybės tarnybą reglamentuojančiuose įstatymuose tokio skirstymo nebuvo. Buvo siekiama diferencijuoti veikas ir tiksliau bei objektyviau taikyti atsakomybės priemones. Bet šiuo metu galiojančioje VTĮ redakcijoje tokio tarnybinių nusižengimų skirstymo į rūšis nebeliko.

Pastebėtina, kad statutinių valstybės tarnautojų nuobaudų sistema yra reglamentuota įstatymų patvirtintuose statutuose arba Diplomatinės tarnybos įstatyme. Štai muitinės pareigūnams už tarnybinius nusižengimus gali būti skiriama viena iš šių nuobaudų:

⁶³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 25 d. nutartis administracineje byloje Nr. A63–990/2008.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130.

1. pastaba;
2. papeikimas;
3. griežtas papeikimas;
4. perkėlimas į žemesnės kategorijos pareigas;
5. atleidimas iš pareigų⁶⁶.

Vidaus tarnyboje (Policijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos, Viešojo saugumo tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos) dirbantiems statutiniams valstybės tarnautojams, padariusiems tarnybinį nusižengimą, skiriamos tokios nuobaudos:

1. pastaba;
2. papeikimas;
3. griežtas papeikimas;
4. laipsnio pažeminimas viena pakopa;
5. perkėlimas į viena pakopa žemesnes pareigas;
6. atleidimas iš vidaus tarnybos⁶⁷.

Valstybės saugumo departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės dirbantiems statutiniams valstybės tarnautojams gali būti skiriamos šios tarnybinės nuobaudos:

1. pastaba;
2. papeikimas;
3. griežtas papeikimas;
4. tarnybinio rango pažeminimas;
5. perkėlimas į žemesnes pareigas;
6. atleidimas iš tarnybos⁶⁸.

Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos valstybės tarnautojams už tarnybinius nusižengimus skiriamos šios tarnybinės nuobaudos:

1. pastaba;
2. papeikimas;
3. griežtas papeikimas;

⁶⁶ Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos munitinėje statutas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 94–2917.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42–1927.

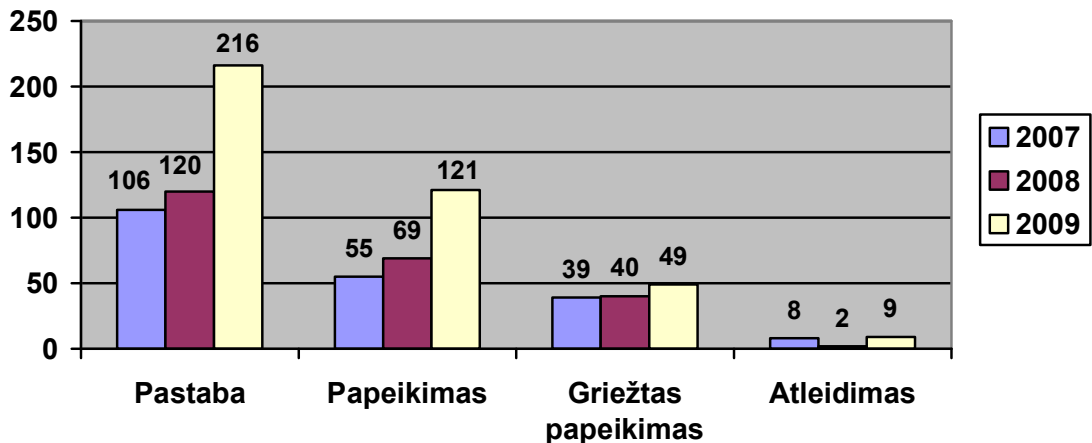
⁶⁸ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statutas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 73–3101.

4. diplomatinio rango, kurį suteikė užsienio reikalų ministras, pažeminimas;
5. diplomato tarnybos sutarties ar terminuotos diplomato tarnybos sutarties nutraukimas⁶⁹.

Pastebėtina, kad nuobaudos tiek VTĮ, tiek statutuose, nors ir išvardytos eilės tvarka nuo švelniausios (pastaba) iki griežčiausios (atleidimas iš pareigų), nenumatyta, kad skiriant nuobaudą reikėtų laikytis jų eiliškumo.

Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos statistikos duomenimis⁷⁰ 2009 m. valstybės tarnautojams buvo skirtos 395 tarnybinės nuobaudos. Lyginant su ankstesniais metais tarnybinių nuobaudų skaičius išaugo beveik 70 proc. (2008 m. buvo skirtos 233 tarnybinės nuobaudos, 2007 m. – 208). Analizuojant tarnybinių nuobaudų skaičiaus ir valstybės tarnautojų skaičiaus santykį, pastebima, kad 2009 m. vidutiniškai 76 valstybės tarnautojams teko 1 tarnybinė nuobauda. Šis rodiklis, lyginant su ankstesniais metais, taip pat išaugo: ankstesniais metais vidutiniškai 130 valstybės tarnautojams teko 1 nuobauda.

2 diagrama. Tarnybinių nuobaudų, skirtų valstybės tarnautojams 2007-2009 m., skaičius (pagal tarnybinių nuobaudų rūšis)

Šaltinis: Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2009 m. ataskaita

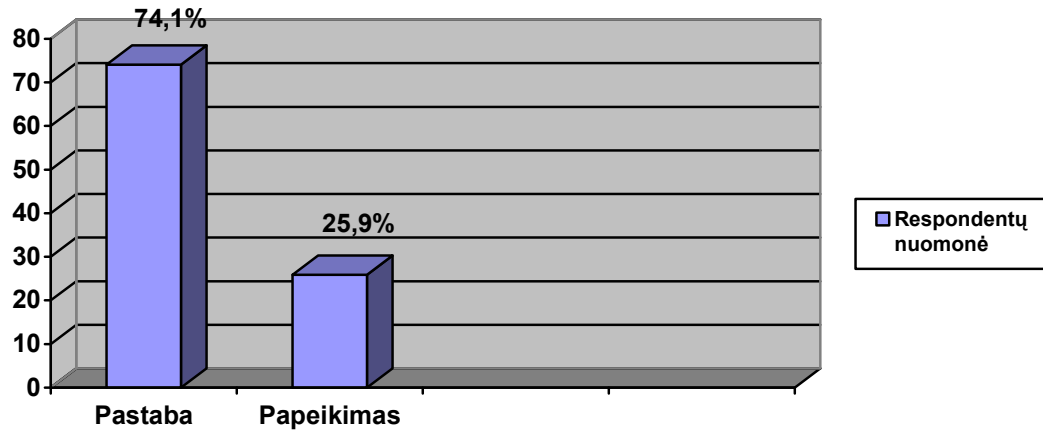
Iš diagramos matyti, kad valstybės tarnautojams daugiausia skiriama pastabų, po pastabų dažniausiai yra taikomi papeikimai. Per pastaruosius metus (2007-2009) išaugo visų tarnybinių nuobaudų rūšių skyrimo atvejų. Jei 2008 m. Registro duomenimis, dėl tarnybinio nusižengimo iš

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Diplomatinės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 7–140.

⁷⁰ <http://www.vtd.lt/index.php?-2059211288/2009> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

pareigų buvo atleisti 2 tarnautojai, tai 2009 m. – 9 valstybės tarnautojai. 80 proc. išaugo pastabų skaičius, 75,4 proc. – papeikimų skaičius⁷¹.

3 diagrama. Tarnybinių nuobaudų rūšys

Įdomu tai, kad anketinėje apklausoje dalyvaujantys respondentai kaip dažniausiai taikomą nuobaudą taip pat pažymėjo pastabą ir papeikimą.

Valstybės tarnybos departamento registro duomenimis⁷², daugiausiai – 114 (28,9 proc. visų tarnybinių nuobaudų) tarnybinių nuobaudų buvo skirta savivaldybių institucijose ir įstaigose (čia pareigas eina 21,7 proc. visų valstybės tarnautojų). Nei vienos nuobaudos nebuvo skirta Prezidentūroje ir įstaigose, atskaitingose Prezidentui, įstaigose, pavaldžiose Energetikos ministerijai, įstaigose, pavaldžiose Švietimo ir mokslo ministerijai bei įstaigose, pavaldžiose Ūkio ministerijai.

Registro duomenimis, daugiausiai tarnybinių nuobaudų buvo paskirta vyriausiesiems specialistams (137 nuobaudos), kurie sudaro didžiąsą dalį valstybės tarnautojų – 42,3 proc. bei skyrių, tarnybų vedėjams (100 nuobaudų), kurie sudaro 13,6 proc. visų valstybės tarnautojų. Nei vienos nuobaudos, kaip ir 2007–2008 m. nepaskirta politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojams⁷³.

Iš diagramų matyti, kad griežčiausia tarnybinė nuobauda – atleidimas – taikoma ne itin dažnai. Svarbu pažymėti, jog VTĮ⁷⁴ 29 str. 4 d. numatyta, kad atleidimas iš pareigų gali būti skiriamas už šiurkštų tarnybinių nusižengimą, taip pat už kitą tarnybinių nusižengimą, jei prieš tai valstybės tarnautojui nors kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo taikyta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas.

⁷¹ <http://www.vtd.lt/index.php?-2059211288/2009> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

⁷² <http://www.vtd.lt/index.php?-2059211288/2009> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

⁷³ <http://www.vtd.lt/index.php?-2059211288/2009> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

LVAT išaiškino VTĮ 29 str. 4 d. pabrėždamas draudimą skirti griežčiausią tarnybinę nuobaudą – atleidimą iš valstybės tarnybos, nesant šioje teisės normoje numatytų sąlygų (šiurkštaus tarnybinio nusižengimo arba atvejo, kai prieš tai valstybės tarnautojui nors kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo taikyta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas). Ši teisės norma neįpareigoja visais atvejais atleisti iš valstybės tarnybos, kai tarnautojas padaro šiurkštą tarnybinį nusižengimą, o tik suteikia tokią galimybę⁷⁵.

Autorės nuomone, šis aspektas problematiškas, nes itin šiurkščius pažeidimus padarę valstybės tarnautojai gali išvengti atsakomybės. 75,5 proc. respondentų pritaria autorės nuomonei, jog reikia įtvirtinti privalomas nuostatas, kad už šiurkštą tarnybinį nusižengimą būtų taikoma griežčiausia tarnybinė nuobauda. Įdomu pastebėti, kad nesutiko su tuo žemesniųjų grandžių valstybės tarnautojai, daugiausia vyresnieji specialistai. Tuo tarpu vadovai bei jų pavaduotojai pritarė tam, kad už šiurkštą tarnybinį nusižengimą būtų taikoma griežčiausia tarnybinė nuobauda.

VTĮ apibrėžtas šiurkštus tarnybinis nusižengimas. Tai nusižengimas, kuriuo: 1) šiurkščiai pažeidžiamos valstybės tarnybos bei kitų valstybės tarnautojo veiklą reglamentuojančių įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nuostatos arba 2) kitaip šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo veiklos etikos principams.

Įstatymu nustatytas šiurkščių tarnybinių nusižengimų sąrašas nėra baigtinis. Šiurkščiu nusižengimu laikomi ir kiti nusižengimai, kuriais šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo veiklos etikos principams. Taigi valstybės tarnyboje kiti šiurkštūs nusižengimai, tiesiogiai nenurodyti įstatyme, yra vertinamoji sąvoka, kuri reiškia, jog praktiškai bet kuris tarnybinis nusižengimas gali būti vertinamas kaip šiurkštus, esant tam tikroms sunkinančioms aplinkybėms.

Skiriant bei vertinant šiurkštą tarnybinį nusižengimą, būtina orientuotis į konkrečius teisės aktus. Teisės aktai, kuriais vadovaujamosi skiriant bei vertinant tarnybinį nusižengimą, yra Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas⁷⁶, Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas⁷⁷, Valstybės tarnautojų etikos taisyklės⁷⁸. Statutiniai valstybės tarnautojai taip pat turi veiklos, pareigų

⁷⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2 -334/2004.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 18-431

⁷⁷ Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 10- 236.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl valstybės tarnautojų etikos taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2656.

bei etikos principus reglamentuojančių teisės aktų (pvz.: Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas⁷⁹, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų elgesio kodeksas⁸⁰ ir pan.).

VTĮ 29 str. numatytas platus veikų ratas, kurios laikytinos šiurkščiu pažeidimu.

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas⁸¹ numato korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Minėtos veikos tai: kyšininkavimas, tarpininko kyšininkavimas, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos ar komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą.

Derėtų pažymėti, kad valstybės tarnautojo tarnybinė atsakomybė apima visus įmanomus nusizengimo būdus. Toki platų reglamentavimą lemia tai, kad neteisėto pobūdžio veikos dažniausiai vykdomos viešajame sektoriuje ir jų pasireiškimo būdai yra labai įvairūs.

Vertėtų pastebėti, kad naujausia VTĮ⁸² 29 straipsnio 6 dalies 8 punkte išdėstyta veika – valstybės ar savivaldybės lėšų ir turto apskaitos pažeidimas, turėjęs reikšmingos įtakos valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių, konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių ir (ar) kitų ataskaitų duomenų teisingumui, ar reikšmingas valstybės ar savivaldybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo pažeidimas, nustatytas valstybės kontrolieriaus ar jo pavaduotojo arba savivaldybės kontrolieriaus sprendimu, yra šiurkščių tarnybinių nusizengimų sąrašo papildymas, kitaip tariant valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės griežtinimas.

Iki 2010 m. pagal VTĮ pažeidimai, susiję su valstybės turto ir lėšų naudojimu, nebuvo traktuojami kaip šiurkštūs pažeidimai, dėl kurių būtų galima, pavyzdžiui, taikyti griežčiausią tarnybinę nuobaudą – atleidimą iš valstybės tarnybos. Anot R. Budbergytės, šiurkščiu pažeidimu, pagal VTĮ įstatymą, buvo laikomas neatvykimas į darbą vieną dieną, pasirodymas darbe neblaiviam,

⁷⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 113.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 2-232 „Dėl Lietuvos respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 147-5387.

⁸¹ Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2297.

⁸² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

bet ne valstybės lėšų netinkamas naudojimas. Valstybės žinybos vadovas ar kiti atsakingi pareigūnai mūsų valstybėje visus metus galėjo tvarkytis su valstybės lėšomis taip, kaip išmano, ir tai nebuvo traktuojama kaip šiurkštus valstybės tarnybos pažeidimas⁸³. Autorė kaip pavyzdį pateikia JAV valstybės tarnautojus, kuriems yra numatyta labai griežta atsakomybė, dažnai net baudžiamoji, už valstybės lėšų naudojimą ne pagal paskirtį.

Rašant diplominį darbą buvo atlikta anketinė apklausa, kurios metu dauguma respondentų (97,6 proc.) pritarė nuomonei, kad tikslinga valstybės tarnybos įstatymo pažeidimus, susijusius su valstybės turto ir lėšų naudojimu, traktuoti kaip šiurkščius pažeidimus.

Manytina, kad, valstybės tarnautojai turėtų atsakyti ne tik už valstybės lėšų ir turto apskaitos pažeidimus, bet ir už bet kokią neteisėtą valstybės lėšų ir turto valdymą, naudojimą ir disponavimą.

Taip pat derėtų numatyti griežtesnę valstybės tarnautojų atsakomybę už valstybės lėšų ir turto apskaitos pažeidimus, jeigu šie pažeidimai turėjo įtakos valstybės ar savivaldybės institucijos finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių, konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių ir kitų ataskaitų duomenų teisingumui.

Aktualu pastebėti, kad 2010 gegužės 13 d. Seimas pritarė teisingumo ministro siūlymui viešai skelbti informaciją apie tuos valstybės tarnautojus, kurie padarė pažeidimus, internete pateikiant ataskaitas, kokių priemonių buvo imtasi pažeidimams pašalinti bei kaltiems asmenims nubausti. Kartu pritarta griežtinti nusikaltusių valstybės tarnautojų atsakomybę už tyčia padarytą žalą. Iki šiol valstybės institucijos neprivalėjo viešai skelbti apie jose padarytus nusižengimus. Tuo naudojantis, kai kuriems nusižengusiems asmenims pavykdavo atsipirkti minimaliomis nuobaudomis arba visai jų išvengti⁸⁴.

Pabrėžtina, kad autorės atlikto tyrimo duomenimis, 68,5 proc. respondentų manymu, viešai skelbti informaciją apie tuos valstybės tarnautojus, kurie padarė pažeidimus, internete pateikiant ataskaitas bei nurodant, kokių priemonių buvo imtasi pažeidimams pašalinti ir kaltiems asmenims nubausti yra veiksminga priemonė griežtinant valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę. Su tuo nesutiko 25,1 proc., neturėjo nuomonės šiuo klausimu 6,4 proc. respondentų. Autorė pritaria daugumos respondentų nuomonei, kad viešas informacijos skelbimas yra veiksminga teisinės atsakomybės griežtinimo priemonė, taip pat veiksminga kovos su korupcija priemonė, efektyviai prisidėsianti prie nusižengimų prevencijos.

⁸³ Medalinskas A. Kai auditoriai paskelbia apie pažeidimus (13) 2009-07-15 07:24 Lietuvos žinios.
<http://www.alfa.lt/straipsnis/10281820> prisijungimo laikas: 2010 05 25.

⁸⁴ <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1521> prisijungimo laikas: 2010 05 25.

2.1.3 Valstybės tarnautojų drausminės atsakomybės taikymo tvarka

Tarnybinių nuobaudų skyrimo tvarką reglamentuoja VTĮ 29 ir 30 straipsniai bei Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklės⁸⁵. Taigi tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūra detalai reglamentuojama atskiru teisės aktu.

LVAT konstatavo, kad teisės aktai, nustatantys tarnybinių nusižengimų tyrimo bei nuobaudų skyrimo tvarką, yra dvejopo pobūdžio: pirma, numatytos taisyklės adresuotos institucijai, atliekančiai tarnybinių tyrimą, antra, jos skirtos apsaugoti valstybės tarnautojo subjektines teises⁸⁶.

Todėl galima teigti, jog tarnybinių nuobaudų skyrimo tvarka yra labiau formalizuota negu darbo teisiniuose santykiuose.

Vadovaujantis tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams tvarka, tarnybinio nusižengimo tyrimas pradedamas valstybės tarnautoją, įtariamą padarius tarnybinių nusižengimą, į pareigas priėmusio asmens ar, jeigu valstybės tarnautoją į pareigas priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, savivaldybės taryba (toliau vadinama – valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo), Ministro Pirmininko, savivaldybės mero iniciatyva arba jiems gavus oficialią informaciją apie valstybės tarnautojo tarnybinių nusižengimą⁸⁷.

Tarnybinė nuobauda gali būti skiriama tik atlikus tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūrą.

Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių 5 punktas numato, jog valstybės tarnautoją, įtariamą padariusį tarnybinių nusižengimą, į pareigas priėmęs asmuo nusižengimui tirti gali sudaryti 3 asmenų komisiją. Tą patvirtina ir LVAT praktika. 2007 m. nagrinėtoje byloje teismas išaiškino, kad 5 punktas tarnautoją į pareigas priėmusiam asmeniui leidžia, bet neįpareigoja sudaryti komisiją nusižengimui tirti. Komisijos nesudarius, tarnybinio nusižengimo tyrimo atlikimas pavedamas už įstaigos personalo tvarkymą atsakingam asmeniui. Tik esant pagrindui manyti, kad valstybės tarnautojas padarė tarnybinių nusižengimą, už kurį gali būti paskirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, komisiją sudaryti būtina⁸⁸.

Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių 8 punktas nustato, kad valstybės tarnautojas, įtariamą padaręs tarnybinių nusižengimą, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šių Taisyklių 7 punkte nurodyto pranešimo gavimo dienos gali pateikti už įstaigos personalo tvarkymą atsakingam asmeniui rašytinį paaiškinimą dėl tarnybinio nusižengimo.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 977 „Dėl tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 87-4586.

⁸⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-391-09.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

⁸⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A5-759-07.

LVAT konstatavo, kad valstybės tarnautojas, įtariamą padarius tarnybinį nusižengimą, turi teisę, o ne pareigą parašyti pasiaiškinimą. Tuo atveju, jeigu valstybės tarnautojas nurodytu laiku paaiškinimo nepateikia, surašomas aktas, kurį pasirašo už įstaigos personalo tvarkymą atsakingas asmuo ir du įstaigos valstybės tarnautojai⁸⁹.

Pažymėtina, kad valstybės tarnyboje pranešimas, kuriame prašoma pateikti paaiškinimą dėl tarnybinio nusižengimo, įtariamam tarnautojui įteikiamas kiekvieno tarnybinio nusižengimo tyrimo atveju.

LVAT nurodė, kad skiriant valstybės tarnautojui nuobaudą, turi būti nustatyta konkretaus tarnybinio nusižengimo sudėtis, o būtent, turi būti nustatyta kaltės forma, nusižengimo padarymo aplinkybės, priežastys, nusižengimo padarymo ar paaiškėjimo diena bei nusižengimu sukeltos neigiamos pasekmės. Šias aplinkybes viešojo administravimo subjektas yra įpareigotas įforminti atskiru dokumentu – motyvuota išvada dėl tarnybinio nusižengimo. Taigi motyvuota išvada yra tas juridinę reikšmę turintis aktas, kuriame įvardijamas konkretus tarnybinis nusižengimas, apibrėžiamos kaltinimo, nuo kurio valstybės tarnautojas gali gintis, ribos ir apimtis, nurodoma kaltės forma⁹⁰.

Ištirus tarnybinį nusižengimą, motyvuota išvada apie tyrimo rezultatus pateikiama ne vėliau kaip 21 darbo dieną po tarnybinio nusižengimo tyrimo pradžios. Iki 2010 m. VTĮ naujos redakcijos šis terminas buvo trumpesnis. Tačiau LVAT išaiškinimas tuo klausimu manytina tinkamas ir dabar. Kaip konstatavo LVAT – norma, kad tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per mėnesį nuo nusižengimo paaiškėjimo dienos, negali būti aiškinama plečiamai, taigi tarnybinės nuobaudos skyrimo terminas turi būti skaičiuojamas nuo nusižengimo paaiškėjimo dienos, o ne nuo tos dienos, kai padarytas nusižengimas turėjo paaiškėti⁹¹.

Pažymėtina, kad dauguma respondentų (76,3 proc.), paklausti apie tai, ar ištirus tarnybinį nusižengimą motyvuotos išvados apie tyrimo rezultatus pateikimo terminas nėra per trumpas, pažymėjo, kad terminas pakankamas.

Aktualu pastebėti, kad, jei tarnybinės nuobaudos procedūra užbaigiama įstaigos vadovo sprendimu pripažinti, kad valstybės tarnautojas padarė tarnybinį nusižengimą, ir įsakymu jam skiriama tarnybinė nuobauda, įsakyme dėl nuobaudos skyrimo paprastai turi būti ne tik fiksuojama apie konkrečios nuobaudos skyrimą valstybės tarnautojui, bet ir nurodoma, kokia teisei priešinga veika padaryta, kaip šis teisės pažeidimas kvalifikuojamas, t. y. nurodomas atitinkamas VTĮ

⁸⁹ <http://www.drg.lt/index.php/teisin-konsultacija/3847-tarnybini-nuobaud-skyrimo-tvarka.html> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

⁹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. rugpjūčio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-640/2004.

⁹¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-6 -17/2003.

straipsnis (jei ši norma blanketinė atliekama nuoroda į kitą teisės aktą (aktus) jo dalį ir punktą), pažymima pažeidimo padarymo ar paaiškėjimo diena, įvykdymo aplinkybės, kokia kaltės forma padarytas pažeidimas, jo padariniai. Jeigu aukščiau išvardinti klausimai neatsispindi įsakyme dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo, tuomet šie klausimai turi būti aptarti kitame įsakymo lydinčiajame dokumente, bet tų klausimų aptarimas būtinas.

LVAT ne kartą yra pasisakęs, kad administracinis aktas, kuriuo paskiriama tarnybinė nuobauda, ir tarnybinio patikrinimo išvada yra tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūros sudėtinės dalys, todėl įsakyme dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo nebūtina pakartoti padarytus pažeidimus ir nuobaudos skyrimo motyvus. Patvirtinta motyvuota tarnybinio nusižengimo tyrimo išvada, kuria remiantis priimamas individualus administracinis aktas dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo, laikoma šio akto motyvuojamąja dalimi⁹².

Dėl tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių baigiamosiose nuostatose pažymima, kad valstybės tarnautojai, kurie yra profesinių sąjungų atstovai, turi teisę susipažinti su kitų valstybės tarnautojų tarnybinio nusižengimo tyrimo medžiaga, teikti pasiūlymus dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo, dalyvauti komisijos darbe. Šis klausimas yra plačiau nagrinėjamas teismų praktikoje. Vienoje iš administracinių bylų Šiaulių apygardos administracinis teismas pažymi, jog tarnybinės nuobaudos paskyrimas, nesulaukus profesinės sąjungos sutikimo, pripažįstamas pakankamu pagrindu naikinti paskirtą nuobaudą⁹³.

Pažymėtina, kad VTĮ⁹⁴ 30 straipsnio 1 dalyje, pažymima, kad tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo tarnybinio nusižengimo paaiškėjimo dienos. Negalima skirti tarnybinės nuobaudos, jeigu nuo nusižengimo padarymo dienos praėjo 6 mėnesiai, išskyrus atvejus, kai tarnybinis nusižengimas nustatomas atliekant auditą, piniginių ar kitokių vertybių reviziją (inventorizaciją) arba kai Seimo kontrolierius atlieka tyrimą, taip pat kai atliekamas tarnybinis ar kitas kompetentingos institucijos patikrinimas. Autorės nuomone ši nuostata nepakankamai griežta, kadangi valstybės tarnautojų tarnybinei atsakomybei būdingas latentškumas: jie dažniausiai nustatomi praėjus drausminės atsakomybės taikymo terminui. Taigi esant tokiai teisinio reglamentavimo situacijai nėra galimybės pažeidėjams taikyti atitinkamas poveikio priemonės. Šią reglamentavimo spragą būtina ištaisyti, skiriant ilgesnį nei 6 mėn. terminą.

Kita drausminės valstybės tarnautojų atsakomybės problema yra tarnybinės atsakomybės išvengimas. Darbo autorės atliktos apklausos duomenimis, su tuo sutinka ir kai kurie respondentai

⁹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 24 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A146-700/2010.

⁹³ Šiaulių apygardos administracinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-43-257/2009.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

(5,6 proc. pažymi šią problemą). Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas leidžia prasižengusiems pareigūnams, savo noru pasitraukusiems iš valstybės tarnybos, išvengti tarnybinės atsakomybės ir pakartotinai gauti darbą valstybės tarnyboje. Pasitaiko atvejų, kai pareigūnai, padarę Vidaus tarnybos statuto pažeidimus, atleidžiami iš pareigų (arba išeina savo noru) arba perkeliami į kitas pareigas ir taip išvengia tarnybinės atsakomybės bei gali pretenduoti eiti pareigas kitose vidaus tarnybos įstaigose, nepraėjus 5 metams nuo atleidimo. Su tuo reikėtų kovoti numatant tai, jog tarnybiniai tyrimai dėl valstybės tarnautojų (pareigūnų) veiklos privalo būti užbaigti ir tais atvejais, kai pareigūnas pasitraukė ar buvo atleistas iš pareigų. Pažymėtina, kad 2010 m. redakcijos valstybės tarnybos tobulinimo koncepcijoje, numatytas panaikinimas galimybių valstybės tarnautojams išvengti tarnybinės atsakomybės⁹⁵.

Kaip dar vieną problemą, kurią įvardijo vienas iš respondentų anketinės apklausos metu, galima pažymėti, neadekvatų tarnybinių nuobaudų skyrimą, kai eiliniams tarnautojams taikomos griežtesnės nuobaudos nei už tą patį tarnybinių nusižengimą taikomos vadovams. Autorės nuomone, realu, kad skiriant nuobaudą išskyla teisinių bei moralinių vertinimų, hierarchijos nustatymo problema, kuri lemia neadekvačios nuobaudos skyrimą. Vis dėlto tokių atvejų neturėtų pasitaikyti.

Apibendrinant valstybės tarnautojų drausminę atsakomybę, vertėtų pažymėti, jog ši teisinė atsakomybės rūšis yra viena iš dažniausiai taikomų atsakomybės rūšių valstybės tarnautojams. Darbo autorė mano, kad ši teisinė atsakomybės rūšis turėtų būti sugriežtinta, kadangi dažniausiai pasitaiko pažeidimų, susijusių su tarnybinės drausmės nesilaikymu, neatlikimu ar netinkamu tarnybinių pareigų atlikimu.

2.2. Valstybės tarnautojų materialinė atsakomybė

2.2.1. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės ypatumai

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str.⁹⁶ numato, kad nuosavybė yra neliečiama ir nuosavybės teises saugo įstatymai. Ši nuostata yra taikoma ir valstybės tarnybos santykiuose. Materialinė atsakomybė Lietuvoje yra apibrėžiama kaip valstybinės prievartos rūšis, taikoma už teisės normų pažeidimą, turinti apsauginių teisinių santykių formą, siekiant, kad teisės pažeidėjas

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 2 d. nutarimas Nr. 715 „Dėl valstybės tarnybos tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 69-3440.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014; 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863.

padengtų padarytus nuostolius teisės normų nustatytu dydžiu ir tvarka, ir kad būtų apginti nukentėjusios šalies teisėti turtiniai interesai, teisėtvara ir pasmerkti teisės pažeidimai⁹⁷.

Štai Prancūzijoje darbo teisės normų, tiesiogiai reglamentuojančių darbuotojams taikomą turtinę atsakomybę nėra. Ši institutą čia reglamentuoja Civilinio kodekso (toliau – CK) normos, numatančios bendrąją civilinę atsakomybę. Darbuotojų turtinės atsakomybės taikymas čia taip pat susiklosto dėl netiesioginės darbdavio atsakomybės už darbuotojų veiksmais padarytą žalą instituto, kuris yra įtvirtintas CK 1384 str. 5 d.⁹⁸.

Jungtinėje Karalystėje materialinė darbuotojų atsakomybė nėra atskira teisinės atsakomybės rūšis. Bendra materialinė darbuotojų atsakomybė įtvirtinta šalies CK. Įdomu pabrėžti, kad šioje šalyje darbdavio netiesioginės atsakomybės institutas neegzistuoja.

Švedijoje materialinė darbuotojų atsakomybė taip pat yra sudėtinė civilinės atsakomybės dalis. Švedijoje netiesioginė darbdavio atsakomybė įtvirtinta 1972 m. įstatymu⁹⁹. Materialinė atsakomybė suprantama, kaip žalos atsiradusios vykdant darbinės pareigas, atlyginimas. Švedijoje nustatyta, kad darbo pareigų atlikimas yra veikla, atliekama darbo santykių kontekste.

Lietuvoje materialinei atsakomybei reglamentuoti VTĮ¹⁰⁰ skirti tik du straipsniai. Šio įstatymo 5 str. įtvirtinta, kad darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis įstatymas. Vadinas, tais atvejais, kai atitinkamo teisinio reglamentavimo VTĮ nepakanka, taikytini darbo teisės aktai.

Čia verta pažymėti, kad autorės atliktoje anketinėje apklausoje respondentai į klausimą, ar valstybės tarnautojų materialinei atsakomybei reguliuoti pakanka to, kad valstybės tarnautojų materialinę atsakomybę reglamentuoja VTĮ ir Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau DK), 57,5 proc. manė, kad reglamentavimas pakankamas, 25,2 proc. teigė, kad, ne, o likusieji 17,3 proc. neturėjo nuomonės šiuo klausimu. Autorės nuomone, dėl ypatingo valstybės tarnautojo statuso, reguliuojant jų tarnybinius santykius turėtų vyrauti viešosios teisės elementai įtvirtinantys individualų reglamentavimą specialiuoju įstatymu. Tačiau, kadangi tarnautojų materialinė atsakomybė atsiranda dirbant tarnyboje, (o plačiau požiūriu valstybės tarnautojų veikla laikoma

⁹⁷ Macijauskienė R. *Materialinės atsakomybės problemos darbo teisėje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas Leidybos centras, 2003. P. 7.

⁹⁸ Prancūzijos Respublikos civilinis kodeksas <http://195.83.177.9/code/index.phtml?lang=uk> prisijungimo laikas 2010 10 15.

⁹⁹ Tort Liability Act

<http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CUBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.finlex.fi%2Fpdf%2Fsaadkaan%2FE9740412.PDF&rct=j&q=Tort%20Liability%20Act&ei=DafjTM63B86SOsPrpJIB&usg=AFQjCNEaLb4rSJKLo6WHoO8way3IEQBzIA&cad=rja> prisijungimo laikas: 2010 10 15.

¹⁰⁰ *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas* // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

darbu) dėl to ypač griežto atribojimo tarp teisinių valstybės tarnybos ir darbo santykių negali būti. Todėl materialinės atsakomybės normos, kiek to nereikia dėl valstybės tarnybos specifiškumo, gali būti reglamentuojamos bendraisiais darbo įstatymais, t.y. DK.

Teismo teigimu, pagal VTĮ 32 str. 1 d. valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėta kalta veika valstybės ar savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą. Tai reiškia, kad valstybės tarnautojų materialinė atsakomybė kyla, esant šioms sąlygoms: 1) žala padaroma valstybės ar savivaldybės institucijai ir įstaigai; 2) žala padaroma neteisėta kalta veika; 3) padaroma tiesioginė materialinė žala¹⁰¹.

Audito komitetas, 2010 m. kovo 24 d. svarstydamas VTĮ pakeitimo projektą, dėl valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės pasisakė taip: įrodyti valstybės tarnautojo tyčinį žalos padarymą teisme dažnai yra labai sunku ar neįmanoma. Jau vien kaltės, nepriklausomai nuo jos formos (tyčia ar neatsargumu), žalos dėl neteisėtos veikos atsiradimo fakto, priežastinio ryšio tarp veikos ir žalos pakanka tam, kad atsirastų tarnautojo materialinė atsakomybė¹⁰².

Apibendrinant, vertėtų pažymėti, kad materialinė atsakomybė iš kitų teisinės atsakomybės rūšių išsiskiria tuo, kad ji yra taikoma už teisės normų pažeidimą, siekiant, kad teisės pažeidėjas padengtų padarytus nuostolius teisės normų nustatytu dydžiu ir tvarka, ir kad būtų apginti nukentėjusios šalies teisėti turtiniai interesai.

2.2.2. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės rūšys ir jų bendra charakteristika

Pagal žalos atlyginimo mastą materialinė atsakomybė skirstytina į ribotą ir visišką.

VTĮ¹⁰³ 32 str. 2 d. pažymima, kad valstybės tarnautojas atlygina visą šio straipsnio 1 dalyje nurodytą žalą, jeigu ją padarė atlikdamas vidaus administravimo veiklą, tačiau atlygintinos žalos dydis negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių.

Ribota materialinė atsakomybė taikoma tada, kai teisės aktai nenustato darbuotojo pareigos visa apimtimi atsakyti prieš darbdavį už jam padarytą turtinę žalą. Taip saugomas darbuotojas nuo pernelyg didelės materialinės atsakomybės, jeigu darbuotojo padarytas teisės pažeidimas nėra pernelyg sunkus. Taigi valstybės tarnautojų ribota materialinė atsakomybė taikoma visais kitais

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A11 – 920/2007.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Seimo audito komiteto papildomo komiteto išvados dėl LR valstybės tarnybos įstatymo 29, 30 ir 33 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIP-1057 Audito komiteto argumentai.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

atvejais, išskyrus vieną jau minėtą atvejį – kai veika padaryta atliekant vidaus administravimo veiklą.

Tačiau visiška materialinė valstybės tarnautojų atsakomybė galima sudarius visiškos materialios atsakomybės sutartį, vadovaujantis DK normomis.

Valstybės tarnautojas, su kuriuo nėra pasirašyta visiškos materialinės atsakomybės sutartis, padaręs žalą įstaigos turtui, atsako bendra tvarka¹⁰⁴.

Visiškos materialinės atsakomybės sutartis – patikimiausias būdas apginti teisėtus darbdavio interesus. Visiškos materialinės atsakomybės sutartis yra darbdavio prerogatyva – tokia sutartis gina darbdavio interesus. Darbdavys, nereikalaujantis sudaryti visiškos materialinės atsakomybės sutarties su darbuotoju, veikia savo rizika ir privalo prisiimti tokios rizikos padarinius¹⁰⁵.

Pastebėtina, kad autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, 72,5 proc. respondentų teigė, kad jų darbovietėje nesudaromos materialinės atsakomybės sutartis. Visiškos materialinės atsakomybės sutartys sudaromos tik 27,5 proc. respondentų darbovietėse. Apibendrinant gautus duomenis, galima pažymėti, kad personalo skyrių valstybės tarnautojų darbovietėse vengiama sudaryti tokias sutartis.

DK¹⁰⁶ numato, kad visiškos materialinės atsakomybės sutartis gali būti sudaroma su darbuotojais, kurių darbas yra tiesiogiai susijęs su materialinių vertybių saugojimu, priėmimu, išdavimu, pardavimu, pirkimu, gabenimu, ir dėl priemonių, perduotų darbuotojui naudotis darbe. Konkrečių darbų ir pareigų sąrašas nustatomas kolektyvinėje sutartyje. Ši sutartis įforminama raštu.

Teismų nuomone, visiškos materialinės atsakomybės sutartis yra tinkama ir galiojanti, jeigu sudaryta laikantis DK nustatytų reikalavimų¹⁰⁷. Anot R. Žukaitės, valstybės tarnyboje plačiai paplitusios visiškos materialinės atsakomybės sutartys neatitinka net minimalių darbo kodekso reikalavimų¹⁰⁸.

Autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, respondentai į klausimą, ar tikslinga nustatyti visišką valstybės tarnautojų atsakomybę už žalą, kurią valstybės tarnautojai padarė atlikdami vidaus administravimo veiklą, tik 39,3 proc. respondentų atsakė teigiamai, net 51,1 proc. respondentų manė, kad nereikia nustatyti visiškos tarnautojų atsakomybės, likusieji, neturėjo

¹⁰⁴ Policijos Departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos teisės valdybos pažyma dėl visiškos materialinės atsakomybės sutarčių 2009-07-01 Nr. 5-IL-51

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-396.

¹⁰⁸ Žukaitė R. *Konsultacija: materialinė atsakomybė valstybės tarnyboje. 2007-04-11*

<http://www.pareigunai.lt/index.php?page=naudingipatarimai&id=8> prisijungimo laikas: 2010 05 15.

nuomonės. Autorės nuomone, būtina numatyti visišką materialinę atsakomybę, kadangi tai būtų gera prevencinė priemonė kovojant su neteisėtais tarnautojų veiksmais.

Respondentai į klausimą, ar atlygintinos žalos dydis nėra per didelis? (negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių), 57,8 proc. respondentų manė, kad dydis pakankamas (su tuo sutinka ir autorė), kad žalos dydis per didelis manė 12,5 proc. respondentų, 8,3 proc. respondentų neturėjo nuomonės, o likusieji reiškė nuomonę, kad toks žalos dydis turi būti, jei padaryta didelio masto žala.

Apibendrinama, autorė mano, kad visiška valstybės tarnautojų atsakomybė, už žalą, kurią valstybės tarnautojai padarė atlikdami vidaus administravimo veiklą, yra gana efektyvi priemonė kovojant su neteisėtais valstybės tarnautojų veiksmais.

2.2.3. Valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės taikymo tvarka

VTĮ¹⁰⁹ 32 str. 2 d. įtvirtina valstybės tarnautojo žalos atlyginimą, kai jis padarė tam tikrą veiką atlikdamas vidaus administravimo veiklą. Šioje vietoje aktualu aptarti LVAT praktiką.

2007 m. kovo 13 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A7-35-07 LVAT konstatavo, kad VTĮ 32 str. 2 d. numatytas žalos atlyginimo teisinis reguliavimas taikytinas tik tais atvejais, kai reikalaujama žalos atlyginimo iš specialiųjų subjektų – valstybės tarnautojų, padariusių žalą jiems atliekant vidaus administravimo veiklą. Kas yra vidaus administravimas, apibrėžiama Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 2 str. 2 d. – „vidaus administravimas – administravimo veikla, kuria užtikrinamas valstybės ar vietos savivaldos konkrečios institucijos, įstaigos, tarnybos ar organizacijos funkcionavimas (struktūros tvarkymas, personalo valdymas, turimų materialinių – finansinių išteklių tvarkymas ir valdymas) (...). pvz. pareigūnai, atliekantys valstybės sienos apsaugos funkciją ir šiems tikslams naudojantys valstybės turtą, nėra asmenys, atliekantys vidaus administravimo veiklą, kaip tai apibrėžiama ABTĮ 2 straipsnio 2 dalyje, todėl tokių statutinių valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės teisinis pagrindas yra ne VTĮ 32 str. 2 d., bet to paties straipsnio 1 d.¹¹⁰

VTĮ 32 straipsnis, kuris nustato valstybės tarnautojo materialinę atsakomybę už žalą, padarytą atliekant vidaus administravimo veiklą, sukelia prieštaravimų. Jei vidaus administravimas nėra viešasis administravimas ir atliekantys vidaus administravimą asmenys nelaikomi valstybės tarnautojais, tai neturėtų būti ir materialinės atsakomybės valstybės tarnautojui už vidaus

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

¹¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A7-35-07.

administravimo veiklą¹¹¹. Taigi šios nuostatos reikėtų atsisakyti ir valstybės tarnautojais laikyti tik tuos asmenis, kurie atlieka viešojo administravimo veiklą. Vykdytys vidaus administravimo veiklą asmenys turėtų būti laikomi darbuotojais ir dirbti pagal darbo sutartis. Tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje jų atliekamos funkcijos yra vienodos, todėl neturėtų būti skirtingai reglamentuotas jų teisinis statusas.

Todėl tokiu atveju, jeigu valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės nereguliuoja VTĮ taikytinas DK (VTĮ 5 str.), todėl VTĮ 32 str. 1 d. nenustačius atlygintinos žalos ribų, taikytinas DK 254 str. Jame numatyta, kad darbuotojas privalo atlyginti visą padarytą žalą, bet ne daugiau kaip trijų jo vidutinių mėnesinių darbo užmokesčio dydžio, išskyrus atvejus, nustatytus DK 255 str.

Pagal VTĮ 32 str. 3 d., valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą žalą valstybės tarnautojas gali atlyginti savo noru. Autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, 68,5 proc. respondentų nuomone, valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą žalą valstybės tarnautojai nedažnai atlygina savo noru.

Valstybės tarnautojui nesutinkant savo noru atlyginti žalos, padarytos žalos atlyginimas gali būti išskaitomas valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimu iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio, neviršijant vidutinio darbo užmokesčio (ne ginčo tvarka), tačiau toks sprendimas turi būti priimtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos paaiškėjimo dienos (VTĮ 32 str. 4 d.), atlyginant žalą išieškoma suma negali viršyti 20 procentų valstybės tarnautojui priklausančio per mėnesį mokėti darbo užmokesčio (VTĮ 32 str. 5 d.)¹¹².

Autorės atliktos anketinės apklausos metu 46,4 proc. respondentų nuomone, nedažnai žalos atlyginimas išskaitomas iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio. Su tuo nesutiko 39,9 proc. apklaustųjų valstybės tarnautojų.

Pagal VTĮ¹¹³ 32 str. 6 d., numatyta, kad valstybės tarnautojas, nesutinkantis su jį į pareigas priėmusio asmens sprendimu dėl valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytos žalos atlyginimo, turi teisę kreiptis į teismą, tuo tarpu kreipimasis į teismą sustabdo žalos atlyginimo išieškojimą.

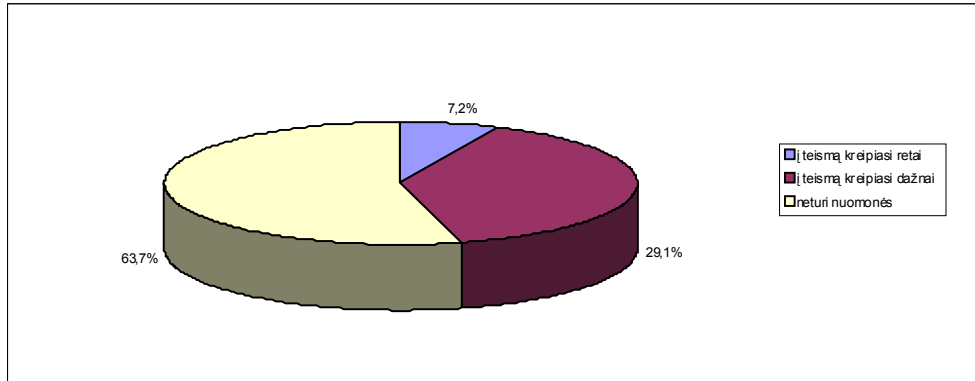
Autorės atliktoje anketinėje apklausoje respondentai buvo klausiami, ar dažnai valstybės tarnautojai, nesutinkantys su jį į pareigas priėmusio asmens sprendimu dėl valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytos žalos atlyginimo, kreipiasi į teismą. Jų atsakymai atsispindi žemiau pateikiamoje diagramoje.

¹¹¹ Tiažkijus V. *Darbo teise: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. T. 1. P. 127.

¹¹² *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas* // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.

¹¹³ Ten pat

4 diagrama. Respondentų nuomonė apie valstybės tarnautojų, nesutinkančių su sprendimu dėl padarytos žalos atlyginimo, kreipimasi į teismą

Apibendrinama, autorė pažymi, kad dauguma respondentų nežino, ar valstybės tarnautojai, nesutinkantys su jį į pareigas priėmusio asmens sprendimu dėl valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytos žalos atlyginimo, kreipiasi į teismą. Vertėtų pažymėti ir tai, kad nėra ir oficialios statistikos šiuo klausimu.

2.2.4. Žalos išieškojimo iš valstybės tarnautojo tvarka

Bendrosios materialinės atsakomybės taikymo sąlygos yra šios:

1) valstybės ar savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą žalą valstybės tarnautojas gali atlyginti savo noru;

2) jei valstybės tarnautojas gera valia šalių susitarimu žalos neatlygino natūra ar pinigais, padarytos žalos atlyginimas ta valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimu gali būti išskaitomas iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio laikantis šių taisyklių:

a) tokiu sprendimu išieškomos žalos dydis negali viršyti vieno vidutinio darbo užmokesčio;

b) sprendimas dėl žalos atlyginimo turi būti priimtas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos paaiškėjimo dienos;

c) neatlyginta žalos dalis išieškoma pareiškus ieškinį teisme;

3) atlyginant žalą išieškoma suma negali viršyti 20 procentų valstybės tarnautojui priklausančio mėnesinio darbo užmokesčio.

VTĮ 33 str. 1 d. nustato, kad žala, atsiradusi dėl valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos neteisėtų veiksmų, atlyginama Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹¹⁴ (toliau CK) 6.271 str. numatyta civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, kuriame nurodoma, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės.

VTĮ 33 str. 2 d. numatyta, kad valstybės tarnautojo padarytą žalą atlyginusi valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga turi regresio teisę reikalauti iš žalą padariusio valstybės tarnautojo tokio dydžio žalos atlyginimo, kiek ji sumokėjo, bet ne daugiau kaip 9 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių. Jeigu valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga į padariusį žalą valstybės tarnautoją turi tokio dydžio regresio teisę, kiek ji sumokėjo žalos atlyginimo. Žalos atlyginimas išieškomas iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio ir negali viršyti 20 procentų valstybės tarnautojui priklausančio per mėnesį mokėti darbo užmokesčio.

Aktualu pastebėti, kad ši straipsnio dalis buvo šiais metais keista, griežtinant tarnautojų atsakomybę. Šiuo straipsniu siekiama geriau užtikrinti valstybės teisę išieškoti iš valstybės tarnautojų (ar buvusių valstybės tarnautojų) valstybei padarytą žalą ir išplėsti VTĮ 33 str. 2 d. nustatytas valstybės tarnautojų atsakomybės ribas tais atvejais, kai valstybės tarnautojai žalą padarė tyčia. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad tarp valstybės tarnautojo ir valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos kilus ginčui, ar žala padaryta tyčia, šį ginčą spręstų teismas, įvertinęs visas konkretaus atvejo aplinkybes. Tuo tarpu pati „tyčios“ sąvoka turėtų būti aiškinama, remiantis teisės doktrinoje ir teismų praktikoje pateikiamais šios sąvokos išaiškinimais¹¹⁵.

Aktualu pabrėžti, kad autorės atliktoje anketinėje apklausoje, respondentų buvo klausama, ar tikslingas valstybės tarnautojų atsakomybės ribų išplėtimas, kai valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, ir valstybės ar savivaldybės institucija arba įstaiga turi į padariusį žalą valstybės tarnautoją regresio teisę tokio dydžio, kiek sumokėjo žalos atlyginimo. 83,4 proc. respondentų į pateiktą klausimą atsakė teigiamai. Autorė taip pat sutinka su daugumos respondentų nuomone, pabrėždama, kad valstybės ar savivaldybės institucijos turėtų visais atvejais regresio tvarka išsireikalauti sumokėtą žalą iš ją padariusio tarnautojo, o ne turėti pasirinkimo laisvę.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 29, 30 ir 33 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2009-09-10 Nr.: XIP-1057.

Tačiau **autorės nuomone**, reikėtų valstybės tarnautoją šiek tiek apsaugoti nuo žalos atlyginimo. Jeigu valstybės tarnautojas visais atvejais privalės atlyginti visą žalą, jis gali apskritai bijoti priimti sprendimus, nes kiekvienu atveju jam gali tekti atlyginti visą žalą.

2.3. Valstybės tarnautojų administracinė atsakomybė

2.3.1. Administracinės atsakomybės samprata bei ypatumai

Administracinė atsakomybė yra savarankiška teisinės atsakomybės rūšis, taikoma administracinio proceso teisės normų nustatyta tvarka administracinės teisės pažeidimus padariusiems fiziniams ir juridiniams asmenims, skiriant jiems įstatymų numatytas administracines nuobaudas, kuriomis siekiama užtikrinti teisinę tvarką įgyvendinant valstybinį valdymą¹¹⁶.

Anot P. Petkevičiaus, administracinė atsakomybė taikoma kaltiems asmenims, padariusiems administracinės teisės pažeidimus, skiriant jiems ir realizuojant įstatymu nustatytas administracines nuobaudas, turint tikslą kovoti su teisės pažeidimais, užtikrinti teisėtumą ir teisėtvarką¹¹⁷.

Administracinės atsakomybės pagrindas – administracinės teisės pažeidimas. Administracinis teisės pažeidimas (nusižengimas) bei jo požymiai apibrėžti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse (toliau ATPK)¹¹⁸ 9 str. – juo laikomas „priešingas teisei, kaltas (tyčinis ar neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsiamasi į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurią įstatymai numato administracinę atsakomybę. Administracinė atsakomybė už ATPK numatytus pažeidimus atsiranda, jeigu savo pobūdžiu šie pažeidimai pagal galiojančius įstatymus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės”.

P. Petkevičius¹¹⁹, A. Abramavičius ir V. Mikelėnas¹²⁰ nurodo šiuos administraciniam teisės pažeidimui būdingus požymius: veika, pavojinga veika, priešinga teisei veika, kalta veika, baudžiama veika.

Administracinis teisės pažeidimas yra pavojingas, žalingas visuomenei, nes juo kėsiamasi į tam tikrus visuomeninius santykius, visuomenėje nustatytą tvarką.

¹¹⁶ Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kt. *Lietuvos administracinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005. P. 445.

¹¹⁷ Petkevičius P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996. P. 14.

¹¹⁸ *Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas* // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹¹⁹ Petkevičius P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996. P. 16.

¹²⁰ Abramavičius A., Mikelėnas V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1999. P.13.

Tačiau ne kiekviena pavojinga veika yra laikoma administraciniu teisės pažeidimu. Administraciniu teisės pažeidimu yra laikoma tik tokia pavojinga veika, už kurią administracinę atsakomybę nustato ATPK normos. Be kaltės administracinis teisės pažeidimas negalimas. Asmuo atsako tik už kaltai padarytą administracinį teisės pažeidimą.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad administracinio teisės pažeidimo padarymas yra pagrindas patraukti asmenį administracinėn atsakomybėn, t.y. yra administracinės atsakomybės atsiradimo pagrindas.

Pažymėtina, kad administracinę atsakomybę atriboti nuo civilinės nesunku, kadangi skiriasi šių atsakomybių tikslai ir negatyvios pasekmės. Civilinė teisine atsakomybė yra kompensuojamojo pobūdžio, sukelti nenaudingų turinių padarinių pažeidėjui, jos tikslas – atkurti pažeistas turtines teises.

Tuo tarpu administracinė ir baudžiamoji atsakomybės panašios. Egzistuoja tam tikri kriterijai, kuriais remiantis administracinė atsakomybė yra atribojama nuo baudžiamosios: pažeidėjo ypatumai, veikos objektinės ir subjektinės pusės, kėsiniamosi objektas ir dalykas, veikos pavojingumo ir kiti kriterijai. Tačiau ši, anot J. Misiūno „Siamo dvynių“ problema iki šiol nėra visiškai išspręsta¹²¹. Įstatymų leidėjai bando efektyviai suderinti administracinės ir baudžiamosios atsakomybės normų taikymo pagrindus, todėl ypatingai dažnai keičiamos ATPK nuostatos.

Autorės nuomone, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės institutų atskyrimas problematiškas todėl, kadangi sutampa šių atsakomybių tikslai – apsaugoti viešuosius interesus, o pažeidėjui taikomi asmeninio ar turinio pobūdžio suvaržymai.

2.3.2. Administracinės nuobaudos ir jų rūšys

Administracinės nuobaudos yra įstatymų numatytos baudžiančio pobūdžio fizinio, organizacinio, materialinio poveikio priemonės, specialia procesine tvarka taikomos tam įgaliotų valstybinio valdymo institucijų (pareigūnų) arba teismo administracinės teisės pažeidimus padariusiems asmenims, kuriomis siekiama priversti juos laikytis įstatymais ir kitais teisės aktais nustatytos tvarkos, įspėti teisės pažeidėjus ir kitus asmenis, kad jie nedarytų teisės pažeidimų¹²².

ATPK 20 straipsnyje įtvirtintas administracinės nuobaudos apibrėžimas, kuriame nurodoma, kad administracinė nuobauda yra atsakomybės priemonė, kuri skiriama administracinį teisės pažeidimą padariusiems asmenims nubausti bei siekiant auklėti, kad jie laikytųsi įstatymų, gerbtų

¹²¹ Misiūnas J. *Baudžiamieji ir administraciniai įstatymai: Siamo dvynių problemos* // Teisės problemos. 1996. P. 38-63.

¹²² Агапов А.Б. *Административная ответственность*. Москва: Статут. 2000. С.56.

bendro gyvenimo taisykles, taip pat, kad tiek pats teisės pažeidėjas, tiek ir kiti asmenys nepadarytų naujų teisės pažeidimų”¹²³.

Administracinės nuobaudas nustato įstatymo leidėjas už atskirus pažeidimus, jas taiko specialios institucijos bei pareigūnai, kuriems yra suteikta tokia teisė. Tam, kad administracinės nuobaudos visada būtų paskirtos teisingai ir būtų efektyvi priemonė kovojant su teisės pažeidimais, jos taikomos atsižvelgiant į pažeidimo rūšį, pavojingumo laipsnį bei teisę pažeidusio asmens socialinę padėtį.

Remiantis ATPK¹²⁴ 21 str. 1 d., administracinės nuobaudos yra šios:

1. **Įspėjimas.** Tai pati švelniausia administracinė nuobauda. Įspėjimas pareiškiamas raštu, laikantis administracinės teisės pažeidimų bylų teisenos reikalavimų.
2. **Bauda.** ATPK ir kituose įstatymuose ši administracinės atsakomybės priemonė yra įvardijama kaip turtinio pobūdžio. Skiriamos baudos dydis yra nustatomas pagal baudos dydžio sankcijoje minimumo ir maksimumo vidurkį. Taip pat yra didelis dėmesys skiriamas į lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes. Jei tokių aplinkybių yra, tada baudos dydis gali būti mažinamas arba didinamas.
3. **Daikto,** kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, konfiskavimas, tai reiškia, kad daiktų ar kitokio turto konfiskavimas yra laikomas priverstiniu neatlyginamu jo paėmimu valstybės nuosavybėn.
4. **Specialiosios teisės** (teisės vairuoti transporto priemones, teisės skraidyti orlaivio įgulos nariu, atlikti orlaivių techninę priežiūrą, dirbti skrydžių vadovu, teisės medžioti arba užsiimti žvejyba, teisės vairuoti vidaus vandens transporto priemones, teisės valdyti geležinkelių riedmenis, teisės naudoti arba įvežti aparatūrą, įrenginius, radijo siuntimo arba radijo stebėsenos įrenginius, naudoti elektroninių ryšių išteklius, užsiimti radijo mėgėjų ir kitų radijo stočių naudotojų veikla, teisės eiti tam tikras pareigas jūrų laive, teisės projektuoti statinius ar atlikti statinių projektų ekspertizę) atėmimas;
5. **Administracinis areštas.** Tai griežčiausia iš visų administracinių nuobaudų. Tai laisvės apribojimas, skiriamas tam tikram laikotarpiui. Jis yra pritaikomas už pavojingiausius administracinės teisės pažeidimus¹²⁵. ATPK 29 str. nustatyta, kad ši nuobauda gali būti skiriama iki trisdešimties parų. Administracinis areštas yra vykdomas policijos įstaigų

¹²³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁵ Šedbaras S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 29.

nustatytose vietose. Pagal miestų ir rajonų paskyrimą, areštuotieji asmenys gali būti panaudojami fiziniam darbui. Arešto metu, asmuo iš savo nuolatinės darbovietės negauna atlyginimo, tačiau darbo vieta yra išsaugoma.

6. **Nušalinimas nuo darbo (pareigų).** ATPK¹²⁶ 339 str. nustatyta, kad nutarimą nušalinti nuo darbo (pareigų) vykdo darbovietės administracija, kurioje dirba nušalintas nuo darbo (pareigų) darbuotojas. Nuobauda teisės pažeidėjui paskiriama kompetentingos institucijos ar pareigūno nutarimu. Tokio nutarimo negalima laikyti DK¹²⁷ minimumu kokios nors institucijos ar pareigūno motyvuotu reikalavimu. Tai reiškia, kad minėti ATPK ir DK straipsniai tarpusavyje nesuderinti.

Nuobaudos dar yra skiriamos į:

1. pagrindines;
2. papildomas.

Pagrindinės nuobaudos negali būti jungiamos prie kitų nuobaudų, jos yra skiriamos savarankiškai. Papildomas nuobaudas dar galima prijungti prie pagrindinių. Už vieną administracinį teisės pažeidimą gali būti paskirta pagrindinė arba pagrindinė ir papildoma nuobauda.

Daikto konfiskavimas, specialiosios teisės atėmimas ir nušalinimas nuo darbo (pareigų) gali būti skiriamas kaip pagrindinės ir kaip papildomosios administracinės nuobaudos. Bauda ir administracinis areštas gali būti skiriamos tik kaip pagrindinės.

ATPK¹²⁸ 30 str. nustatyta, kad nuobauda už administracinės teisės pažeidimą skiriama norminio akto, numatančio atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą, nustatytose ribose, tiksliai laikantis šio kodekso ir kitų teisės aktų dėl administracinės teisės pažeidimų.

Įstatyme pasakyta, kad skiriant nuobaudą, turi būti atsižvelgiama į:

1. padaryto administracinės teisės pažeidimo pobūdį;
2. pažeidėjo asmenybę;
3. atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes.

ATPK¹²⁹ 30 str. nustatyta, kad organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas ATPK 30 str. 2 d., taip pat į 31 str. nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje

¹²⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, 64-2569.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

¹²⁹ Ten pat

numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos

LVAT yra ne kartą konstatavęs, kad administracinė nuobauda gali būti švelninama tik ypatingais, išimtiniais atvejais, kai nustatomas visetas faktinių duomenų, bylojančių asmens, kurio atžvilgiu taikomos administracinio poveikio priemonės, naudai¹³⁰.

Autorės nuomone, administracinėmis nuobaudomis siekiama kovoti su teisės pažeidimais bei užtikrinti teisės reikalavimų vykdymą.

2.3.3. Administracinės atsakomybės taikymas valstybės tarnautojams

Administracinė atsakomybė valstybės tarnautojams taikoma traktuojant juos kaip specialius administracinės teisės pažeidimo subjektus – pareigūnus.

ATPK¹³¹ 14 str. nurodo, jog pareigūnais laikomi tokie asmenys, kurie nuolat ar laikinai vykdo valdžios atstovų funkcijas, taip pat kurie valstybinės ar kitų nuosavybės formų įmonėse, įstaigose ar organizacijose nuolat arba laikinai eina tarnybą, susijusią su organizacinių-tvarkymo ar administracinių-ūkinių pareigų vykdymu, arba, kurie tokias pareigas eina minėtose įmonėse, įstaigose ar organizacijose pagal įgaliojimą.

Jie traukiami administracinėn atsakomybėn už tam tikrus nusižengimus, susijusius su jų tarnybinėmis pareigomis. ATPK 14 str. 2 d. nurodoma, kad administracinėn atsakomybėn traukiami pareigūnai už pažeidimus, susijusius su nesilaikymu nustatytų valdymo tvarkos, valstybinės ir viešosios tvarkos, aplinkos, gyventojų sveikatos apsaugos bei kitų taisyklių, kurių laikymąsi užtikrinti yra jų tarnybinė pareiga.

Kaip nurodė LVAT, pareigūnai administracinėn atsakomybėn traukiami už administracinius teisės pažeidimus, susijusius su jų pareigų, nurodytų šio straipsnio pirmojoje dalyje, vykdymu, taip pat už pažeidimus, susijusius su nesilaikymu nustatytų valdymo tvarkos, valstybinės ir viešosios tvarkos, aplinkos, gyventojų sveikatos apsaugos bei kitų taisyklių, kurių laikymąsi užtikrinti yra jų tarnybinė pareiga (ATPK 14 str. 2 d.). ATPK 12 skirsnyje yra išvardyti administraciniai teisės pažeidimai prekybos, finansų, apskaitos ir statistikos srityje. Atsakomybės už tokius

¹³⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 6 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N-444-2637.

¹³¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

administracinius teisės pažeidimus subjektai nesant specialiam jų nurodymui konkrečiuose šio skirsnio straipsniuose yra pareigūnai ATPK 14 str. taikymo prasme.¹³²

Autorės nuomone, administracinė valstybės tarnautojų atsakomybė panaši į drausminę, kadangi tiek tarnybinė, tiek administracinė atsakomybė traukiami tarnautojai už pažeidimus, susijusius su jų pareigų nevykdymu ir pan. Diplomantės nuomone, administracinė atsakomybė turi būti skiriama tuomet, kai drausminės nuobaudos paskyrimas laikytinas nepakankamu, siekiant nubausti tarnautoją.

Aktualu pastebėti, kad ATPK 15 str. už administracinius teisės pažeidimus įtvirtina nuostatą, kad statutiniai valstybės tarnautojai administracinė atsakomybė traukiami bendrais pagrindais. Šis straipsnis, iki 2009 m. liepos 15 (ATPK pakeistas Lietuvos Respublikos 2009 m. liepos 15 d. įstatymu Nr. XI-349 (nuo 2010 m. sausio 1 d.) buvo kitoks. Iki tol statutinių valstybės tarnautojų atsakomybė buvo reglamentuojama, suteikiant tam tikrų ypatumų.

LVAT teigimu (kalbant apie senos redakcijos 15 str.) ATPK 15 str. 3 d. numatyta, kad šio straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais organai (pareigūnai), kuriems suteikta teisė skirti administracines nuobaudas, užuot skyrę nuobaudas, gali perduoti medžiagą dėl teisės pažeidimų atitinkamiems organams, kad jie spręstų klausimą dėl kaltininkų patraukimo administracinė atsakomybė. Perduoti medžiagą dėl pareigūno patraukimo drausminė atsakomybė galima tik tuomet, kai administracinio teisės pažeidimo byloje yra nustatytos visos bylai svarbios aplinkybės, surinkta pakankamai įrodymų, patvirtinančių administracinė atsakomybė traukiamo asmens kaltę dėl jam inkriminuotų pažeidimų padarymo. Be to, remiantis teisingumo ir protingumo kriterijais, nuobaudos skyrimo klausimas gali būti perduotas atitinkamiems organams tik tuo atveju, jeigu taip būtų geriau pasiekti administracinės nuobaudos tikslai, numatyti ATPK 20 str.¹³³.

Taigi naujoje ATPK 15 str. redakcijoje atsisakyta statutinių valstybės tarnautojų administracinės atsakomybės ypatumų, pasirenkant nuobaudų skyrimą bendrais pagrindais.

Čia paminėtinas ir KT nutarimas, kuriame Teismas pabrėžė, kad patraukimas tarnybinė atsakomybė už administracinio teisės pažeidimo padarymą negali būti traktuojamas kaip patraukimas administracinė atsakomybė. Nutarime taip pat minėta, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su administracinės atsakomybės už administracinių teisės pažeidimų padarymą, nustatydamas tam tikrų subjektų administracinės atsakomybės už administracinių teisės pažeidimų padarymą ribojimus, turi paisyti iš Konstitucijos 29 straipsnio

¹³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 261-674/2008.

¹³³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 575-4919/2009.

kylančių imperatyvų, kad teisinė atsakomybė už tokius pačius administracinius teisės pažeidimus įstatymu turi būti nustatyta ir taikoma visiems asmenims, išskyrus Konstitucijoje numatytas išimtis. Pagal Konstituciją imunitetą nuo administracinės atsakomybės turi tik Respublikos Prezidentas, kol eina savo pareigas, dalinį imunitetą turi Seimo nariai, ministrai, teisėjai, o kariai ir statutiniai valstybės tarnautojai (pareigūnai) pagal Konstituciją tokio imuniteto neturi¹³⁴.

Senoji nuostata, kad ATPK 15 str. (2007 m. sausio 16 d. redakcija; Žin., 1985 Nr. 1-1, Žin., 2007, Nr. 12-492) ta apimtimi, kuri jame buvo nustatyta, kad tikrosios karo tarnybos kariai, taip pat policijos, vidaus reikalų tarnybų pareigūnai ir jiems prilyginti asmenys, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnai, Valstybės saugumo departamento pareigūnai, kiti asmenys, kuriems taikomi drausmės statutai arba specialūs drausmės nuostatai, administracinė atsakomybė bendrais pagrindais traukiami ne už visus administracinius teisės pažeidimus, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str.

Autorės nuomone, tai, kad ATPK 15 str. buvo pakeistas ir nustatyta, kad statutiniai valstybės tarnautojai administracinė atsakomybė traukiami bendrais pagrindais, statutinių pareigūnų, atsakomybė dėl administracinių teisės pažeidimų buvo sugriežtinta.

ATPK 202(1) str. numato atsakomybę už Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimą.

2008 m. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo redakcija¹³⁵ numato, kad privatūs interesai – asmens, dirbančio valstybinėje tarnyboje (ar jam artimo asmens) asmeninis turtinis ar neturtinis suinteresuotumas, galintis turėti įtakos sprendimams atliekant tarnybines pareigas.

Viešieji interesai – visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.

Pagal minėtąjį įstatymą situacija, kai valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo, atlikdamas pareigas ar vykdydamas pavedimą, privalo priimti sprendimą ar dalyvauti jį priimant, ar įvykdyti pavedimą, kurie susiję ir su jo privačiais interesais, vadinama interesu konfliktu.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK) – Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali priežiūros institucija¹³⁶. Šiai komisijai Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymu pavesta užduotis – prižiūrėti ir kontroliuoti, kad

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 15 straipsnio (2007 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai // Valstybės žinios. 2010.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 81-3177.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas 2008 m. liepos 1 d. Nr. X-1666.

visi valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys savo veiklą grįstą konstituciniu tarnavimo visuomenei principu¹³⁷.

VTEK pareiga kontroliuoti, kad valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys vykdytų Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatas, sąlygoja ir tai, kad ši institucija pastebi ir nagrinėja viešųjų ir privačių interesų derinimo problemas, kurios tiesiogiai susiję su administracinės atsakomybės problemomis.

LVAT nagrinėja ginčus dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje. Teismas ne vienoje byloje, pasisakė dėl kai kurių Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo normų, taip pat aiškino kylančias problemas, kurios aktualios ir administracinei atsakomybei.

2004 m. rugpjūčio 25 d. LVAT išaiškino suinteresuotumo problemos atvejį. „Pareiškėjas nenusišalino nuo administracinių sprendimų, kurių pagrindu atkurta nuosavybės teisė jo sutuoktinės motinai, priėmimo procedūros. Vertinant, ar tokią pareigą pareiškėjas turėjo, esminę reikšmę turi tai, ar šie sprendimai sukėlė interesų konfliktą. Teisėjų kolegijos vertinimu, sprendimai sukėlė interesų konfliktą, nes šiuo atveju pareiškėjo asmeninis konfliktas atsirado dėl sutuoktinės (šeimos nario) suinteresuotumo, jog priimtas sprendimas būtų palankus jos motinai. Suinteresuotumas galėjo turėti įtakos sprendimams atliekant tarnybines pareigas. Tai konstatavus, neturi teisinės reikšmės vertinimas, ar pareiškėjo sutuoktinės motina įstatymo taikymo prasme priskirtina prie pareiškėjo šeimos narių”¹³⁸.

Pastebėtina, kad suinteresuotumo problema, viena ryškiausių teismo praktikoje, ir ko gero sunkiausiai pažabojama. Praktikoje kyla viešųjų ir privačių interesų deklaravimo tvarkos pažeidimo problema. Ne kartą LVAT nagrinėjo bylas dėl privačių interesų deklaravimo tvarkos^{139,140}.

Autorės nuomone, sprendžiant problemas, kylančias dėl viešųjų ir privačių interesų deklaravimo, derėtų didinti valstybės tarnautojų sąmoningumą. Joks teisės aktas nedraudžia turėti privačių interesų, jų turi kiekvienas valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo, tačiau svarbu yra tai, kad asmuo viešai deklaruotų duomenis apie bet kokius savo privačius interesus arba aplinkybes, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas.

¹³⁷ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2008 m. gegužės 15 d. sprendimu Nr. KS-43 patvirtinta Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2007 metų veiklos ataskaita

¹³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. rugpjūčio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A5 - 706/2004.

¹³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N 556-592/2008

¹⁴⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje A-143-873-09.

2.4. Valstybės tarnautojų baudžiamoji atsakomybė

2.4.1. Baudžiamosios atsakomybės samprata

Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia teisinės atsakomybės rūšis. Lietuvos teisės teoretikų nuomonės apie baudžiamosios atsakomybės sampratos ir jos turinio suvokimą šiuo metu išsiskiria. Baudžiamosios teisės mokslo doktrinoje ir susiklosčiusioje teismų praktikoje pripažįstamos baudžiamosios atsakomybės sampratos turi pastebimų skirtumų. Tačiau priimtinausia baudžiamosios atsakomybės samprata galime laikyti šią:

Baudžiamoji atsakomybė – tai valstybės prievartos taikymas asmeniui, padariusiam nusikaltimą, ir kartu šio asmens padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas. Šio pasmerkimo išraiška – kaltinamajame nuosprendyje numatyti asmeninio ar turtinio pobūdžio suvaržymai, taip pat apribojimai, kylantys iš asmens teistumo¹⁴¹.

Baudžiamoji atsakomybė – tai asmens ir jo padarytos baudžiamųjų įstatymų uždraustos veikos pasmerkimas valstybės vardu, kurį vykdo įgaliotos institucijos (teismas) ir kuris pasireiškia baudžiamaisiais įstatymais apibrėžtų asmeninio arba turtinio pobūdžio suvaržymų kaltininkui nustatymu. Šis pasmerkimas ir suvaržymai veikia kaltininką sukeldami jam neigiamus išgyvenimus¹⁴².

Baudžiamosios teisės doktrinoje baudžiamoji atsakomybė apibūdinama ir pačia bendriausia prasme, neatskleidžiant jos turinio ar atskirų jo elementų, neapibūdinant jos paskirties, funkcijų, tikslų. Nurodoma, kad baudžiamoji atsakomybė – tai visada (bet kurios) nusikalstamos veikos padarymo pasekmė, kurią iškęsti yra šių veikų padariusio asmens pareiga¹⁴³.

Nusikalstamą veiką padaręs asmuo gali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn tik tuo atveju, jeigu šios veikos padarymo metu galima buvo iš jo reikalauti įstatymą atitinkančio elgesio.

Baudžiamoji atsakomybė taikytina tik įstatymo pagrindu. Visos veikos, už kurias gali būti taikomos baudžiamosios poveikio priemonės, nurodytos Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse¹⁴⁴.

Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamosios įstatymo numatytą, nusikaltimo ar baudžiamosios nusižengimo sudėtį. Nusikalstamos veikos sudėtis – tai teisinė žmogaus poelgio priešingumo baudžiamajai teisei išraiška¹⁴⁵.

¹⁴¹ Abramavičius A. ir kt. *Namų advokatas*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002. P.52.

¹⁴² Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A. ir kt. *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1996. P.55.

¹⁴³ Агапов А.Б. *Административная ответственность*. Москва: Статут. 2000. С.82.

¹⁴⁴ *Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

¹⁴⁵ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Vilnius: Justitia, I d. 2006. P. 177.

Ši sąvoka yra teisinė, nurodanti kiekvieno nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo tik teisiškai reikšmingus požymius. Nusikalstamos veikos sudėties požymiai skirstomi į objektyviuosius ir subjektyviuosius nusikalstamos veikos požymius. Objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai apibūdina išorinę, matomą žmogaus elgesio pusę¹⁴⁶. Prie šių požymių yra priskiriama baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, pavojinga veika, nusikalstamos veikos dalykas, nusikalstamos veikos padarymo būdas, jos padarymo laikas, vieta ir priemonės, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, pavojingi padariniai, priežastinis padarytos veikos ir kilusių (įstatyme numatytų) pavojingų padarinių ryšys, asmens, trauktino baudžiamojon atsakomybėn, amžius, specialaus subjekto požymiai.

Subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai apibūdina nematomą, t. y. vidinę, psichinę nusikalstamos veikos pusę. Subjektyvūs (vidiniai) veikos sudėties požymiai – tai aplinkybės, susijusios su kaltininko sąmone ir pažiūromis¹⁴⁷. Prie šių požymių yra priskiriama pakaltinamumas, kaltė, nusikalstamos veikos padarymo motyvas, nusikalstamos veikos padarymo tikslas.

Baudžiamosios atsakomybės esmė – nusikalstamą veiką padariusio asmens pasmerkimas valstybės vardu. Šis pasmerkimas lydimas visų teisinių priemonių ir nusikalstamos veikos teisinių padarinių, atsirandančių padarius nusikalstamą veiką, taip pat padarinių, atsiradusių neteisėtos veikos tyrimo metu, skelbiant kaltinamąjį nuosprendį ir po tokio nuosprendžio paskelbimo. LAT šiuos teisinius padarinius supranta kaip baudžiamosios atsakomybės turinį, t.y. kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimą¹⁴⁸.

R. Drakšo nuomone, baudžiamoji atsakomybė realizuojama per baudžiamųjų teisinių padarinių bei bausmės taikymą asmeniui, dalyvavusiam darant nusikalstamą veiką. Todėl baudžiamosios atsakomybės realizavimas, anot jo, suprantamas kaip teisiniai nusikalstamos veikos padarymo padariniai¹⁴⁹.

Vadovaujantis BK bei Lietuvos teismų praktika, galima išvardinti tokias baudžiamosios atsakomybės realizavimo formas:

- nuosprendžio paskelbimas valstybės vardu;
- bausmės paskyrimas;
- bausmės atlikimas;
- teistumas;

¹⁴⁶ Wessels J. *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 61.

¹⁴⁷ Ten pat, P. 62.

¹⁴⁸ Teismų praktika. Vilnius, 2001. Nr.15.

¹⁴⁹ Drakšas R. *Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma* // Teisė, 2004. Nr.50. P. 27.

- atleidimas nuo bausmės;
- atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės;
- priverčiamųjų medicinos priemonių paskyrimas;
- auklėjamojo pobūdžio priemonių paskyrimas.

Autorės nuomone, baudžiamoji atsakomybė yra teisinės pasekmės, baudžiamosios teisės normų taikymo rezultatas, kurio esmė – asmens, padariusio nusikaltimą, pasmerkimas valstybes vardu, bei specialių apribojimų taikymas.

2.4.2. Baudžiamosios atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, ypatumai

Baudžiamoji atsakomybė yra sunkiausia atsakomybės forma, taikoma valstybės tarnybos santykių subjektams.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) yra specialusis (XXXIII) skyrius, pavadintas „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“. Jame nurodytos veikos, kurias gali padaryti tiek patys valstybės tarnautojai (pavyzdžiui, kyšininkavimas, piktnaudžiavimas, tarnybos pareigų neatlikimas), tiek kiti asmenys, kurie pasinaudoja valstybės tarnautojo buvimu (pavyzdžiui, tarpininko kyšininkavimas, valstybės tarnautojo papirkimas).

Autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, respondentų nuomone, dažniausiai aptinkamos nusikalstamos veikos valstybės tarnyboje – kyšininkavimas (52,7 proc.), tarnybos pareigų neatlikimas (26,7 proc.) bei piktnaudžiavimas (20,6 proc.).

Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams laikytini kaip priešingos teisei pavojingos korupcinės veikos, kurių įvykdymas pažeidžia viešąjį visos visuomenės interesą bei daro žalą visai valstybės tarnybos sistemai, pakirsdamas visuomenės pasitikėjimą valdžios įstaigomis, šiose įstaigose dirbančiais tarnautojais.

Autorės nuomone, nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams objektas – pačių valstybės tarnautojų veiklos principinių nuostatų (tokių kaip nesavanaudiškumas, padorumas bei nešališkumas) nepažeidžiamumas.

Viešojo intereso apsaugą užtikrina ne tik BK 225 – 229 str. numatyta baudžiamoji atsakomybė valstybės tarnautojams už jų netinkamą pareigų vykdymą, tačiau ir BK 230 str. 3 d., kuri numato, kad valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje ar verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus arba turi teisę veikti šios įstaigos, įmonės ar organizacijos

vardu, ar teikia viešąsias paslaugas. Šia BK nuostata siekiama maksimaliai plačiai išplėsti asmenų, kurie gali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, ratą.

BK minėtame skyriuje iš viso yra 6 straipsniai, numatantys nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams:

1. **Kyšininkavimas** (225 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti už teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Griežtesnė atsakomybė numatyta už kyšininkavimą siekiant padaryti neteisėtą veiką už didelio kyšio (didesnės negu 250 MGL vertės) priėmimą, pažadėjimą arba susitarimą priimti.

Teismų praktikoje kyšio dalyku dažniausiai tampa pinigai, kiti visiems asmenims panašią materialinę vertę turintys daiktai..

Kyšio forma gali būti atvira ar užmaskuota. Atvira, kai kyšio reikalaujama tiesiogiai atvirai. Užmaskuotą kyšio formą aptarė LAT, kuris konstatavo, kad tai, jog reikalaujama piniginio atlygio prisidengiant tokiu aiškinimu (kad tai – „už atliktą fizinį ir intelektualinį darbą“), vertintinas kaip užmaskuota kyšio reikalavimo forma¹⁵⁰.

Pažymėtina, kad problematiška tai, jog nustatinėjant, ar tam tikros vertybės gali būti pripažintos kyšio dalyku, galimi įvairūs baudžiamąsias veikas kvalifikuojančių pareigūnų subjektyvūs vertinimai. Todėl didelė reikšmė apibrėžiant kyšio dalyką tenka teismų praktikai.

Teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, kad momentas, kada kyšis perduodamas valstybės tarnautojui – iki prašomų veiksmų ar jau po šių veiksmų atlikimo, nėra labai svarbus¹⁵¹.

Tačiau autorė su tuo nesutinka, manydama, kad kai kyšis, perduodamas valstybės tarnautojui po to, kai šis atliko tam tikrus veiksmus, yra padėka arba dovana, nes nebuvo tartasi dėl jo davimo.

Dovana – tai savanoriškas nuosavo turto perleidimas neatlygintinai kitam asmeniui, be jokios kompensacijos¹⁵².

Taigi kyšis nuo dovanos skiriasi. Kyšis yra priemonė palenksti tarnautojui, tuo tarpu dovana gali būti perduodama tik be jokių išankstinių sąlygų, neatlygintinai, t. y. dovanos perdavimas apdovanotajam nereikalauja jokio pastarojo asmens veikimo ar neveikimo dovanotojo naudai.

Vadinasi už dovanos įteikimą ir jos priėmimą neturėtų būti baudžiama, tačiau čia kyla problema, kadangi įstatymiškai dovanos sąvoka neįtvirtinta.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2K-89/2009.

¹⁵¹ Black H. C. M. A. *Black's law dictionary* / St.Paul Minn.: West Publishing Co. 1990. P. 191.

¹⁵² Ten pat

2. Tarpininko kyšininkavimas (226 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas tas, kas pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, tarnyba, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už kyšių pažadėjo paveikti atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad jie atitinkamai teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų.

3. Papirkimas (227 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė kyšių valstybės tarnautojui arba jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui siekdamas tų pačių rezultatų. Šiame straipsnyje taip pat numatyta griežtesnė atsakomybė už papirkimą siekiant padaryti neteisėtą veiką vykdant įgaliojimus bei už didelį kyšių (didesnės negu 250 MGL vertės).

4. Piktnaudžiavimas (228 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo.

5. Neteisėtas teisių į daiktą įregistravimas (228 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, kuris atlikdamas registruotojo funkcijas viešame registre neteisėtai įregistravo teises į daiktą.

6. Tarnybos pareigų neatlikimas (229 str.). Pagal šį straipsnį baudžiamas valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo, dėl neatsargumo neatlikęs savo pareigų arba jas netinkamai atlikęs, jeigu dėl to valstybė, juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelę žalą.

Esminis pareigų neatlikimo skirtumas nuo kitų valstybės tarnautojams priskiriamų BK nusikalstamų veikų, – kaltės forma. Tarnybos pareigų neatlikimas – tik dėl neatsargumo. Veikiant neatsargiai jokios turtinės ar asmeninės naudos siekti neįmanoma, nes naudos gali būti siekiama tik tyčiniiais, kryptingais veiksmais. Taigi svarbiausi įrodinėtini požymiai valstybės tarnautojo veiksmuose tampa neatsargus neveikimas ar netinkamas veikimas ir šių veiksmų pasekmė – didelė žala valstybei, juridiniam ar fiziniam asmeniui. Nemažai tokių pavyzdžių pasitaiko teismų praktikoje¹⁵³.

Autorės nuomone, kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas tarnyba – korupcinės veikos, kai, valstybei bei visai visuomenei visada padaroma didelė žala, nes valstybės tarnautojų atliekamos nusikalstamos veikos valstybės tarnybai užkerta kelią pasitikėjimui pačia valstybe, jos valdymo aparatu ir priimamais sprendimais. Todėl, autorės manymu, problematiškas

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2006.

baudžiamajame įstatyme įtvirtintas didelės žalos požymis, kuris yra vertinamasis, tuomet, teismui nusprendus, kad tarnautojas konkrečiu atveju piktnaudžiaudamas tarnyba siekė turinės ar kitokios asmeninės naudos, tačiau tokiais savo veiksmais nepadarė didelės žalos, toks tarnautojas teismo nebūtų baudžiamas pagal BK 228 str. 1 d. Autorės nuomone tokia didelės žalos nuostata, prieštarauja Europos Sąjungos konvencijos dėl kovos su korupcija,¹⁵⁴ nuostatai, kad kiekviena valstybė narė imasi priemonių, kad būtų pripažįstama nusikalstama veika tyčiniai pareigūno veiksmai, kai jis savo ar trečiojo asmens naudai prašo arba priima bet koki nepagrįstą atlygį.

¹⁵⁴ Europos Sąjungos konvencija dėl kovos su korupcija Lietuvoje ratifikuota 2004 m. vasario 12 d. įstatymu // Valstybės žinios. 2004, Nr. 67-2353.

IŠVADOS

Darbo pradžioje kelta tyrimo hipotezė, jog valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės reglamentavimas nėra pakankamas, pasitvirtino. Valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės institutas yra reglamentuojamas nepakankamai, todėl reikia šalinti susidariusias spragas arba keisti ir papildyti šiuo metu galiojančius teisės aktus.

1. Autorė, išnaginėjusi įvairių mokslininkų pateikiamas teisinės atsakomybės sampratas, prieina išvadą, jog nėra vieningo teisinės atsakomybės apibrėžimo. Diplomantė mano, jog teisinė atsakomybė neturėtų būti suprantama kaip valstybės prievartos priemonė, nes demokratinėje visuomenėje teisinė atsakomybė ne visuomet reikalauja valstybinės prievartos naudojimo.

2. Valstybės tarnautojams taikomos tokios pačios arba panašios, kaip ir kitiems asmenims, atsakomybės rūšys (baudžiamoji, administracinė, materialinė, drausminė), tačiau jų pobūdis skiriasi, nes valstybės tarnautojus su valstybe sieja ypatingas ištikimybės ir lojalumo santykis. Dažniausiai atsakomybės priemonės valstybės tarnautojams yra griežtesnės negu kitiems asmenims.

a) Darbo autorė mano, jog pagrindinė valstybės tarnautojų atsakomybės rūšis yra drausminė, kadangi nuo tvarkos institucijose ir įstaigose priklauso ir tvarka valstybėje. Įdomu tai, kad, apibendrinus atliktos anketinės apklausos duomenis, paaiškėjo, jog didžioji dauguma respondentų (net 98,4 proc.) mano, kad valstybės tarnautojams dažniausiai taikoma drausminė (tarnybinė) atsakomybė. Šios atsakomybės problemos kyla dėl neteisėto valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo, taip pat dėl per švelnios valstybės tarnautojų atsakomybės už valstybės lėšų ir turto apskaitos pažeidimus, jeigu šie pažeidimai turėjo įtakos valstybės ar savivaldybės institucijos finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių, konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių ir kitų ataskaitų duomenų teisingumui. Taip pat viena iš drausminės valstybės tarnautojų atsakomybės problemų yra neadekvatus tarnybinių nuobaudų skyrimas.

b) Autorės nuomone, visiška valstybės tarnautojų atsakomybė, už žalą, kurią valstybės tarnautojai padarė atlikdami vidaus administravimo veiklą, yra gana efektyvi priemonė kovojant su neteisėtais valstybės tarnautojų veiksmais. Viena materialinės atsakomybės problemų yra ta, kad valstybės tarnyboje vengiama sudaryti visiškos materialinės atsakomybės sutarčių.

c) Diplomantės nuomone, administracinėmis nuobaudomis siekiama kovoti su teisės pažeidimais bei užtikrinti teisės reikalavimų vykdymą. Praktikoje kyla tinkamo subjekto ATPK 14 str. prasme problema, tačiau teismų praktikoje sėkmingai sprendžiama. Kyla

problemų, dėl viešųjų ir privačių interesų deklaravimo, kurias derėtų spręsti didinant valstybės tarnautojų sąmoningumą. Autorė mano, kad viešuosius ir privačiuosius interesus vertėtų derinti taip, kad prioritetas būtų teikiamas viešajam interesui, o privatūs interesai būtų deklaruojami ir žinomi plačiajai visuomenei.

d) Baudžiamajame įstatyme įtvirtintos veikos – kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas – korupcinės veikos, kai valstybei bei visuomenei visada padaroma didelė žala, nes valstybės tarnautojų atliekamos nusikalstamos veikos valstybės tarnybai užkerta kelią pasitikėjimui pačia valstybe, jos valdymo aparatu ir priimamais sprendimais. Autorės atliktos anketinės apklausos duomenimis, respondentų nuomone, dažniausiai aptinkamos nusikalstamos veikos valstybės tarnyboje – kyšininkavimas (52,7 proc.), tarnybos pareigų neatlikimas (26,7 proc.) bei piktnaudžiavimas (20,6 proc.).

PASIŪLYMAI

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 29 straipsnio 4 dalį įtvirtinant nuostatą, kad už šiurkštų tarnybinį nusižengimą visais atvejais turėtų būti skiriama tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų.

2. VTĮ 30 straipsnyje, atskiru punktu įtvirtinti nuostatą, kad tarnybiniai tyrimai dėl valstybės tarnautojų (pareigūnų) veiklos privalo būti užbaigti ir tais atvejais, kai pareigūnas pasitraukė ar buvo atleistas iš pareigų.

3. Svarstyti galimybę VTĮ įtvirtinti valstybės tarnautojų atsakomybę už bet kokį neteisėtą valstybės lėšų ir turto valdymą, naudojimą ir disponavimą.

4. Svarstyti galimybę griežtinti valstybės tarnautojų atsakomybę už valstybės lėšų ir turto apskaitos pažeidimus, jeigu šie pažeidimai turėjo įtakos valstybės ar savivaldybės institucijos finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių, konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių ir kitų ataskaitų duomenų teisingumui.

5. Svarstyti galimybę VTĮ nustatyti didesnę sankcijų pasirinkimą. Kaip dar viena iš nuobaudų, taikomų valstybės tarnautojams, galėtų būti pažeminimas pareigose.

6. Svarstyti galimybę papildyti BK 228 str. 4 dalimi, kur valstybės tarnautojui būtų taikoma baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą, esant ir mažesnei padarytai žalai.

Darbo baigimo data 2010-12-15

Jolanta Gelvanovskaja, _____
(parašas)

el. p. jogelvanov@mruni.lt

LITERATŪRA

Teisės aktai:

1. *Lietuvos Respublikos Konstitucija* // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. *Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis* // Valstybės žinios, 2004. Nr. 2-2.
3. *Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas* // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.
4. *Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas* // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308.
5. *Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
6. *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
7. *Lietuvos Respublikos darbo kodeksas* // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
8. *Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas* // Valstybės žinios. 1999, Nr. 7–140.
9. *Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 57-2297.
10. *Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“* // Valstybės žinios. 2004, Nr. 113.
11. *Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas* // Valstybės žinios. 2000, Nr.41-1162.
12. *Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 2-232 „Dėl Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų elgesio kodekso patvirtinimo“* // Valstybės žinios. 2005, Nr. 147-5387.
13. *Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statutas* // Valstybės žinios. 2003, Nr. 38-1656.
14. *Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 94–2917.
15. *Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 10- 236.
16. *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas* // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708.
17. *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 29, 30 ir 33 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas* // Valstybės žinios. 2006, Nr. 4-97.

18. *Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statutas* // Valstybės žinios. 2002, Nr. 73–3101.
19. *Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas* // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42–1927.
20. *Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas* // Valstybės žinios. 2000, Nr. 18-431.
21. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės* 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl Lietuvos Respublikos Valstybės tarnautojų etikos taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2656.
22. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės* 2002 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 977 „Dėl tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 87-4586.
23. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės* 2010 m. birželio 2 d. nutarimas Nr. 715 „Dėl valstybės tarnybos tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 65-2656.

Teismų praktika:

24. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo* 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 181-6708.
25. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo* 2010 m. gegužės 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 15 straipsnio (2007 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 183-3247.
26. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 45 „Dėl Darbo kodekso normų, reglamentuojančių darbo sutarties nutraukimą pagal Darbo kodekso 136 straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktus, taikymo teismų praktikoje“ // Teismų praktika, 2004, Nr. 21.
27. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* civilinių bylų skyriaus 2002 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2002.
28. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* 2005 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-396.
29. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* 2005 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28
30. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2006.

31. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo* 2009 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2K-89/2009.
32. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2003 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-6 -17/2003.
33. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2 -334/2004.
34. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2004 m. rugpjūčio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-678/2004.
35. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2004 m. rugpjūčio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A5 -706/2004.
36. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2004 m. rugpjūčio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-640/2004.
37. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2006 m. vasario 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-415-733-06.
38. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2006 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-990/2006.
39. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2007 m. kovo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A7-35-07.
40. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A5-759-07.
41. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2007 m. spalio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A11 – 920/2007.
42. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2007 m. spalio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A8-281/2007.
43. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2008 m. birželio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A63-990/2008.
44. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2008 m. lapkričio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N 556-592/2008
45. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2008 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje byloje N-261-674/2008.
46. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* 2009 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-391-09.

47. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje A-143-873-09.
48. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N575-4919/2009.
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 24 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A146-700/2010.
50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 6 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N-444-2637.
51. Šiaulių apygardos administracinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-43-257/2009.

Specialioji literatūra:

52. Abramavičius A., Mikelėnas V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 1999.
53. Abramavičius A. ir kt. *Namų advokatas*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002.
54. Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A. ir kt. *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1996.
55. Andriuškevičius A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
56. Bakaveckas A., Dziegoraitis A., Dziegoraitienė A. ir kt. *Lietuvos administracinė teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005.
57. Black H. C. *Black's law dictionary* /St.PauL Minn.: West Publishing Co. 1990.
58. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* / red. S. Keinys. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
59. Dauskurdas D. *Drausminė darbuotojų atsakomybė*// Vadovo pasaulis, 1998. Nr. 12.
60. Drakšas R. *Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma* // Teisė, 2004. Nr. 50.
61. Halder A. *Filosofijos žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2002.
62. Lastauskienė G. *Požiūrio į teisinę atsakomybę paieška* // Jurisprudencija. 2001, Nr. 19(11).
63. Lastauskienė G. *Teisinės sankcijos kaip teisinio teksto elementai ir teisinių imperatyvų garantas*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S)/ LTU. – Vilnius, 2002.
64. Laurinavičius A. *Tarnybinė teisė: statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas: monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.

65. Macijauskienė R. *Materialinės atsakomybės problemos darbo teisėje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas Leidybos centras, 2003.
66. Medalinskas A. *Kai auditoriai paskelbia apie pažeidimus* (13) 2009-07-15 07:24 Lietuvos žinios <http://www.alfa.lt/straipsnis/10281820> prisijungimo laikas: 2010 10 15.
67. Mikelėnas V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia. 1995.
68. Minkevičius A., Smalskys V. *Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
69. Misiūnas J. *Baudžiamieji ir administraciniai įstatymai: Siamo dvynių problemos // Teisės problemos*. 1996.
70. Palidauskaitė J. *Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje // Viešojo politika ir administravimas*. 2006, Nr. 16.
71. Petkevičius P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996.
72. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2006.
73. Šedbaras S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005.
74. Tatham A. *Europos Sąjungos teisė*. Vilnius: Eugrimas. 1999.
75. Tiažkijus V. *Darbo reise: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. T. 1.
76. Tiažkijus V. *Darbo teisė ir valstybės tarnyba: panašumai ir skirtumai // Justitia*. 2004, Nr. 1 (49).
77. Tidikis R. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
78. Vaišvila A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009.
79. *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*/ red. G. Švedas. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008.
80. Vansevičius S. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000.
81. Žukaitė R. *Konsultacija: materialinė atsakomybė valstybės tarnyboje* 2007-04-11 <http://www.pareigunai.lt/index.php?page=naudingipatarimai&id=8> prisijungimo laikas: 2010 10 15.
82. Tort Liability Act 1972
m.<http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.finlex.fi%2Fpdf%2Fsaadkaan%2FE9740412.PDF&rct=j&q=Tort%20Liability%20Act&ei=DafjTM63B86SOsPrpJIB&usg=AFQjCNEaLb4rSJKLo6WHoO8way3IEQBzIA&cad=rja> prisijungimo laikas: 2010 10 17.
83. <http://www.santarve.com/article/view/3077/1/?PrintableVersion=enabled> prisijungimo laikas: 2010 05 25.

84. VTEK 2006 m. lapkričio 30 d. sprendimas Nr. KS-65.
http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48 prisijungimo laikas: 2010 10 17.
85. VTEK 2007 m sausio 25 d. sprendimas Nr. KS-7.
http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48 prisijungimo laikas: 2010 10 17.
86. VTEK 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas Nr. KS-29.
http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48 prisijungimo laikas: 2010 05 25.
87. VTEK 2009 m. birželio 17 d. sprendimas Nr. KS-53.
http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=48 prisijungimo laikas: 2010 05 25.
88. Wessels J. *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
89. Агапов А.Б. *Административная ответственность*. Москва: Статут, 2000.
90. *Административное право* / под ред. Козлова Ю. М., Москва, 2001.
91. Бойцова В.В., Соيفер Т.В. *Конференция молодых ученых: основания и виды ответственности за нарушение законов* // Государство и право. 1993. № 11.
92. Киселев И. Я. *Сравнительное и международное трудовое право*. Москва: Дело, 1999.
93. Лейст О.Э. *Понятие ответственности в теории права* // Вестник Московского Университета. Сер. 11. Право. 1994. № 1.
94. Марченко М. Н. *Теория государства и права*. Москва: Проспект, 2005.
95. Морозова Л.А. *Теория государства и права*. Москва: Дело, 2005.
96. Юрленко М. Н. *Теория государства и права*. Москва: Бек, 2005.
97. *Словарь по трудовому праву*/ Отв. ред. проф. Ю. П. Орловский. Москва.: Бек, 1998.
98. *Теория государства и права* / ред. В.М.Корельский. Москва: Бек., 1997.
99. <http://www.drg.lt/index.php/teisin-konsultacija/3847-tarnybini-nuobaud-skyrimo-tvarka.html> prisijungimo laikas: 2010 10 17.
100. http://www.lvat.lt/documents/Tarnybini%C5%B3_gincu_nagrinejimo_teismuose_praktikos_api_bendrinimas.doc prisijungimo laikas: 2010 10 17.
101. <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1521>
<http://www.vtv.lt/naujienos/teismai/teismas-buves-kauno-valdininkas-sumaise-viesuosius-ir-privacius-inte-3.html> prisijungimo laikas: 2010 10 17.

ANOTACIJA

Gelvanovskaja J. Valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė ir kylančios problemos / Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. R. Krikščiūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2010. – 69 p.

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėta ir atskleista valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė Lietuvos teisės sistemoje, nustatytos kylančios problemos bei pateikti siūlymai, kaip šias problemas spręsti. Pirmojoje dalyje atskleidžiama teisinės atsakomybės samprata, analizuojami bendrieji teisinės atsakomybės, taikomos valstybės tarnautojams, ypatumai. Antrojoje dalyje analizuojamos atskirų valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės rūšių (drausminės, materialinės, administracinės ir baudžiamosios) sampratos, ypatumai, aptariamoms valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės taikymo problemoms bei nagrinėjamas personalo skyrių valstybės tarnautojų požiūris į valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę Lietuvoje.

Pagrindiniai žodžiai: teisinė atsakomybė, drausminė atsakomybė, materialinė atsakomybė, administracinė atsakomybė, baudžiamoji atsakomybė, valstybės tarnautojai.

ANNOTATION

Gelvanovskaja J. Legal Liability of Civil Servants and Arising Problems / Law master's thesis. Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Rolandas Krikščiūnas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Law Faculty, 2010. – 69 p.

The master's thesis examines and reveals legal liability of civil servants in the law system of Lithuania, identifies arising problems and outlines proposals for solving these problems. The first part reveals the conception of legal liability and analyzes general peculiarities of legal liability applicable to civil servants. The second part analyzes the conceptions and peculiarities of separate types of legal liability of civil servants (disciplinary, material, administrative and criminal liability), discusses problems concerning application of legal liability of civil servants and examines the attitude of civil servants working at personnel divisions towards legal liability of civil servants in Lithuania.

Keywords: legal liability, disciplinary liability, material liability, administrative liability, criminal liability, civil servants.

SANTRAUKA

Gelvanovskaja J. Valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė ir kylančios problemos / Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. R. Krikščiūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2010. – 69 p.

Teisės magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes iki šiol Lietuvoje nebuvo pakankamai nuodugniai nagrinėta valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė. Dėl valstybės tarnybos savitumo ir išskirtinumo aktualu analizuoti valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę.

Problema slypi tame, kad Lietuvos teisės doktrinoje nėra kompleksiškai iširta teisinė valstybės tarnautojų atsakomybė, jos problemos.

Darbo tyrimo objektas – valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė ir su ja susijusios problemos. **Tyrimo dalykas** – valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės samprata, ypatumai bei taikymo problemos. **Tyrimo tikslas** – išnagrinėti ir atskleisti valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę Lietuvos teisės sistemoje, nustatyti kylančias problemas. **Tyrimo uždaviniai:** Išanalizuoti valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės sampratą; Atskleisti atskiras teisinės atsakomybės rūšis, taikomas valstybės tarnautojams; Nustatyti valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemas; Pateikti valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemas remiantis nacionalinių teismų jurisprudencija. **Tyrimo hipotezė** – valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės reglamentavimas nėra pakankamas.

Tyrimo buvo taikyti tiek teoriniai, tiek empiriniai mokslinio tyrimo metodai: sisteminės analizės, lyginimo, analitinis-kritinis, dokumentų analizės, lingvistinis, loginis ir apibendrinimo, anketinės apklausos bei gautų duomenų analizės.

Apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui didelę reikšmę turėjo kompleksinis šių metodų taikymas.

Darbo metu iškelta hipotezė pasitvirtino. Autorė daro šias išvadas: Teisinė atsakomybė, taikoma valstybės tarnautojams, yra savita, kadangi valstybės tarnautojams keliami aukštesni reikalavimai nei kitiems dirbantiems asmenims. Valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės institutas yra reglamentuojamas nepakankamai, todėl reikia šalinti susidariusias spragas arba keisti ir papildyti šiuo metu galiojančius teisės aktus.

SUMMARY

Gelvanovskaja J. Legal Liability of Civil Servants and Arising Problems / Law master's thesis. Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Rolandas Krikščiūnas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Law Faculty, 2010. – 69 p.

The theme of the law master's thesis is topical, since legal liability of civil servants has not been examined thoroughly enough in Lithuania yet. Due to the singularity and exclusiveness of civil service, it is relevant to analyze legal liability of civil servants.

The problem lies in the lack of complex examination of legal liability of civil servants and its problems in the law doctrine of Lithuania.

Research subject of the thesis is legal liability of civil servants and related problems. **Object of the research** is the conception, peculiarities and application problems of legal liability of civil servants. **Aim of the research** is to examine and reveal legal liability of civil servants in the law system of Lithuania and identify arising problems. **Tasks of the research** are the following: to analyze the conception of legal liability of civil servants; to reveal separate types of legal liability applicable to civil servants; to identify problems of legal liability of civil servants; to outline proposals for solving application problems of legal liability of civil servants, on the basis of case-law. **Research hypothesis** is that regulation of legal liability of civil servants is not sufficient.

The research applied both theoretical and empirical research methods: systematic analysis, analytical-critical, document analysis, linguistic, logical and generalization, questionnaire survey and received data analysis methods.

Complex application of the said methods played an important role in favour of correctness and reliability of generalizations and conclusions given.

The hypothesis formulated in the thesis was confirmed. The author draws the following conclusions: legal liability applicable to civil servants is peculiar, since requirements imposed on civil servants are stricter than those for other workers. The institution of legal liability of civil servants is regulated insufficiently, therefore, it is necessary to close present loopholes or amend and supplement legislation that is currently in force.

PRIEDAS

ANKETA

Esu Jolanta Gelvanovskaja, Mykolo Romerio Universiteto Teisės fakulteto Teisės ir valdymo studijų programos magistrantė, rašanti magistro darbą tema: „Valstybės tarnautojų teisinė atsakomybė ir kylančios problemos“. Šia anketa atlieku tyrimą, kurio tikslas yra sužinoti Lietuvos valstybės tarnautojų nuomonę apie valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę Lietuvoje, ištirti teisės aktų įtaką valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės formavimuisi, šių teisės nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje efektyvumą bei nustatyti praktikoje kylančias teisinės atsakomybės problemas. Žinodama Jūsų kompetenciją, prašau atsakyti į pateiktus klausimus. Informacija, gauta tyrimo metu, Jūsų pageidavimu, gali būti konfidenciali. (Pažymėkite vieną teisingą atsakymą, kur reikia parašykite savo nuomonę). Dėkoju už atsakymus!

Elektroninę anketą galima rasti internetinėje svetainėje adresu: www.jganketa.projektas.lt

1. Ar Jūs:

- Vyras
- Moteris

2. Kokias užimate pareigas valstybės tarnyboje? (įrašykite)

3. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštesnysis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Universitetinis

4. Kiek metų dirbate valstybės tarnyboje?

- Iki 1 m.
- Nuo 1 iki 5 m.
- Nuo 5 iki 10 m.
- Nuo 10 m. ir daugiau.

5. Kokias žinote valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės rūšis?

Pateikite savo nuomonę.....

6. Kokia, Jūsų nuomone, teisinės atsakomybės rūšis dažniausiai taikoma valstybės tarnautojams?

- Drausminė (tarnybinė)
- Materialinė
- Administracinė
- Baudžiamoji

7. Kuri drausminė nuobauda valstybės tarnautojams skiriama dažniausiai?

- Pastaba
- Papeikimas
- Griežtas papeikimas
- Atleidimas iš pareigų

8. Ar, Jūsų manymu, tikslinga valstybės tarnybos įstatymo pažeidimus, susijusius su valstybės turto ir lėšų naudojimu, traktuoti kaip šiurkščius pažeidimus?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

9. Galiojančios teisės normos neįpareigoja visais atvejais atleisti iš valstybės tarnybos, kai tarnautojas padaro šiurkštų tarnybinį nusižengimą, o tik suteikia tokią galimybę. Ar, Jūsų manymu, reikia įtvirtinti privalomas nuostatas, kad už šiurkštų tarnybinį nusižengimą būtų taikoma griežčiausia tarnybinė nuobauda?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

10. Ar, Jūsų manymu, veiksminga priemonė griežtinant valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę yra viešai skelbti informaciją apie tuos valstybės tarnautojus, kurie padarė pažeidimus, internete pateikiant ataskaitas bei nurodant, kokių priemonių buvo imtasi pažeidimams pašalinti ir kaltiems asmenims nubausti?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

11. Ar, Jūsų nuomone, ištyrus tarnybinių nusižengimų, motyvuotos išvados apie tyrimo rezultatus pateikimo terminas nėra per trumpas?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

12. Ar, Jūsų nuomone, valstybės tarnautojų materialinei atsakomybei reguliuoti pakanka to, kad valstybės tarnautojų materialinę atsakomybę reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas ir Lietuvos Respublikos darbo kodeksas ?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

13. Ar, Jūsų nuomone, tikslinga nustatyti visišką valstybės tarnautojų atsakomybę už žalą, kurią valstybės tarnautojai padarė atlikdami vidaus administravimo veiklą?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

14. Ar tokios atlygintinos žalos dydis nėra per didelis? (negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių).

- Taip, yra per didelis
- Ne, yra per mažas
- Nėra per mažas
- Neturiu nuomonės
- Pateikite savo nuomonę

.....

15. Ar Jūsų darbovietėje sudaromos visiškos materialinės atsakomybės sutartys?

- Taip
- Ne

16. Ar, Jūsų manymu, dažnai valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą žalą valstybės tarnautojas atlygina savo noru?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

17. Ar, Jūsų manymu, dažnai žalos atlyginimas išskaitomas iš valstybės tarnautojo darbo užmokesčio?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

18. Ar, Jūsų manymu, dažnai valstybės tarnautojai, nesutinkantys su jį į pareigas priėmusio asmens sprendimu dėl valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytos žalos atlyginimo, kreipiasi į teismą?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

19. Ar, Jūsų manymu, tikslingas valstybės tarnautojų atsakomybės ribų išplėtimas, kai valstybės tarnautojas žalą padarė tyčia, ir valstybės ar savivaldybės institucija arba įstaiga turi į padariusį žalą valstybės tarnautoją regresio teisę tokio dydžio, kiek sumokėjo žalos atlyginimo?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

20. Kokios, Jūsų manymu, dažniausiai aptinkamos nusikalstamos veikos valstybės tarnyboje?

- Kyšininkavimas
- Piktnaudžiavimas
- Tarnybos pareigų neatlikimas

21. Ar, Jūsų manymu, kyšininkavimas ar papirkimas kaip baudžiamasis nusižengimas turėtų būti inkriminuojamas valstybės tarnautojams visais atvejais, jei kyšio dalykas neviršija 1 MGL ribos, net ir tais atvejais, jei kyšio dalykas yra mažaverčiai daiktai?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

22. Ar, Jūsų nuomone, tikslinga griežtinti valstybės tarnautojų teisinę atsakomybę? Jei taip, tai kodėl?

- Taip (pateikite savo nuomonę).....
.....
- Ne
- Neturiu nuomonės

23. Ar yra valstybės tarnautojų teisinės atsakomybės problemų? Jei taip, tai kokios?

Taip (pateikite savo
nuomonę).....

.....

- Ne
- Neturiu nuomonės

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS! ☺